

Forvaring av barn

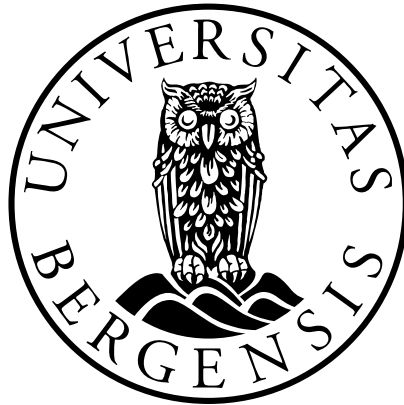
*En drøftelse av domstolenes adgang til å idømme
barn lovens mest inngripende og belastende
straffereaksjon*

Kandidatnummer:

211

Antall ord:

14596

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

01.06.2018

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
1.1	Tema og problemstilling.....	3
1.2	Avgrensning.....	4
1.3	Videre fremstilling.....	4
2	Straff av barn.....	5
2.1	Innledning.....	5
2.2	Hvorfor straffes barn og voksne ulikt?.....	5
2.3	Forvaring som straffereaksjon der lovbyteren er et barn.....	7
3	Særskilte regler for barn i en strafferettslig kontekst.....	11
3.1	Innledning.....	11
3.2	Grunnloven.....	11
3.3	Barnekonvensjonen.....	12
3.3.1	Innledning.....	12
3.3.2	Barnekonvensjonen art. 3 nr. 1 – hensynet til barnets beste.....	13
3.3.3	Barnekonvensjonen art. 40 nr. 1.....	15
3.3.4	Barnekonvensjonen art. 37 bokstav a og b.....	18
4	Domstolenes adgang til å idømme barn forvaring.....	21
4.1	Innledning.....	21
4.2	Type lovbrudd.....	22
4.3	Gjentakelsesfare.....	23
4.3.1	Innledning.....	23
4.3.2	Det begåtte lovbruddet.....	24
4.3.3	Lovbryterens atferd og sosiale og personlige funksjonsevne.....	26
4.3.4	Tidligere alvorlige forbrytelser.....	30
4.4	Tidsbestemt fengselsstraff er ikke tilstrekkelig til å verne samfunnet.....	33
4.5	Mindre alvorlige forbrytelser.....	35
4.6	«Kan»-vurderingen.....	36
4.7	Det særskilte vilkåret om «helt ekstraordinære omstendigheter».....	37
4.7.1	Innledning.....	37
4.7.2	Nærmere vurdering av «helt ekstraordinære omstendigheter».....	38
5	Rettsstilstanden etter Vollen-saken.....	45

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for oppgaven er domstolenes adgang til å idømme barn forvaringsstraff.

Den 28. oktober 2014 begikk en 15 år gammel jente et drap på en nattevakt som arbeidet på institusjonen som jenta var innlagt på. Saken fikk stor oppmerksomhet i mediene, og ble omtalt som Vollen-saken. Da saken kom opp for Høyesterett var hovedspørsmålet om jenta skulle idømmes ubetinget fengsel eller forvaring. Ingen barn hadde tidligere blitt rettskraftig idømt forvaring i norsk rett. Da Høyesterett avsa sin dom ble dette første gang et barn ble idømt forvaring.¹

Forvaring er en tidsubestemt straffereaksjon som kan benyttes overfor gjerningspersoner som er svært farlige for andres liv, helse eller frihet.² Idømmelse av forvaring er forbeholdt de mest alvorlige sakene. Ettersom forvaring er tidsubestemt anses den som lovens mest inngripende og belastende straffereaksjon. Idømmelse av forvaring skjer dermed kun unntaksvis. Spørsmålet i denne oppgaven er idømmelse av forvaring der lovbrøteren er et barn. Med barn menes i denne relasjon personer over den kriminelle lavalderen og under myndighetsalder, det vil si mellom 15 og 18 år.³

Bruk av forvaring som straff overfor barn har i lang tid vært omstridd. Det har vært fremmet forslag om totalforbud mot denne adgangen flere ganger.⁴ Samtidig har det etter Vollen-saken vært to nye saksforhold oppe for domstolene som omhandler spørsmålet om idømmelse av forvaring der lovbrøteren er et barn.⁵ Rettsutviklingen de siste ti årene viser at lovgiver og domstolene har et økt fokus på behandling av barn i konflikt med loven. Dette har blant annet medført at domstolene har vist tilbakeholdenhet med å idømme barn frihetsstraff. Vollen-saken strider med denne rettsutviklingen. Dette viser at forvaring av barn er et kontroversielt og aktuelt tema i norsk strafferett.

---

¹ HR-2017-290-A (Vollen-saken).

² Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven eller strl.) § 40.

³ Strl. § 20 første ledd bokstav a og Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål § 2 fjerde ledd.

⁴ Se blant annet NOU 2002: 4 kap. 8.11.1 og NOU 2008: 15 kap. 9.5.4.6.

⁵ LA-2017-112563 og TKISA-2017-90977

Forvaring av barn har vært et tema i to masteroppgaver.⁶ I tillegg har Ingun Fornes skrevet et kapittel om dette i sin doktoravhandling.⁷ Min oppgave skiller seg imidlertid fra disse oppgavene ved at jeg har et større fokus på rettsutviklingen som har skjedd de siste ti årene, sammenholdt med Vollen-saken. I tillegg fokuserer jeg særlig på problemene ved vurderingen av gjentakelsesfare der lovbrøyteren er et barn, og innholdet av vilkåret «helt ekstraordinære omstendigheter».

1.2 Avgrensning

Hovedproblemstillingen i oppgaven er domstolenes adgang til å idømme barn forvaring. Jeg vil dermed ikke drøfte forvaringens lengde, gjennomføring av forvaringsstraffen og løslatelse fra forvaring. Jeg vil heller ikke foreta en nærmere redegjørelse for andre straffereaksjoner. Jeg legger også til grunn at straffbarhetsvilkårene er oppfylt, og drøfter ikke disse nærmere.

1.3 Videre fremstilling

Min oppgave er delt inn i fem hovedkapitler. I kapittel 2 tar jeg for meg straff av barn. Her redegjør jeg først for hvorfor barn og voksne straffes ulikt, og deretter går jeg nærmere inn på bruk av forvaring overfor barn. Videre vil jeg i kapittel 3 fokusere på særskilte regler som gjelder for barn i en strafferettslig kontekst. I kapittel 4 foretar jeg en analyse av domstolenes adgang til å idømme barn forvaring. Vollen-saken brukes gjennomgående ved denne analysen. Jeg avslutter oppgaven i kapittel 5 der jeg drøfter hvilken påvirkning Vollen-saken har hatt på rettsutviklingen som har tatt plass de siste ti årene.

---

⁶ Kjersti Brandtsegg Moe, «Forvaring - til samfunnets eller barnets beste? En redegjørelse for og vurdering av adgangen til å idømme barn forvaringsstraff», masteroppgave Universitetet i Tromsø vår 2016, og «Forvaring som straffereaksjon for mindreårige – En kritisk vurdering av adgangen til å idømme mindreårige forvaring etter straffeloven § 40 sett i lys av Norges internasjonale forpliktelse etter barnekonvensjonen», masteroppgave Universitetet i Oslo høst 2017.

⁷ Ingun Fornes, «Straff av barn – Frihetsstraffene og alternativene», avhandling for graden philosophiae doctor, Universitetet i Bergen 2018, kap. 11.

2 Straff av barn

2.1 Innledning

Straff av barn har lenge vært et omdiskutert tema i norsk rett.⁸ Det har vært to ulike tankesett som har dominert denne debatten. Det ene bygger på en tanke om at barnet skal behandles, og at det er barnets behov og barnets beste som står sentralt.⁹ Straffereaksjonene utformes og velges for å hjelpe barnet.¹⁰ Reaksjonen på barnets handlinger har et fremtidsrettet formål om å ivareta barnets utvikling.¹¹

Det andre tankesettet bygger på en idé om at barnet skal straffes. Barnet har en fri vilje og skal holdes ansvarlig for sine handlinger. Straffen skal være en reaksjon på barnets straffbare handlinger.¹² Straffen har et tilbakeskuende formål om å reagere på den straffbare handlingen som barnet foretok.¹³

Den norske strafferetten bygger i dag hovedsakelig på det første tankesettet om at barnet skal behandles. Hensynet til barnets beste er et grunnleggende hensyn der barn har foretatt kriminelle handlinger. Dette har blant annet sammenheng med det økte fokuset på bestemmelsene i barnekonvensjonen.¹⁴ Behandlingsperspektivet som i dag er det dominerende tankesettet der barn er i konflikt med loven, står i motstrid med forvaringsordningen. Forvaring er lovens strengeste og mest inngripende straffereaksjon. Idømmelse av forvaring innebærer dermed en stor belastning på barnet, som igjen kan medføre en negativ utvikling for barnet.¹⁵ På grunn av disse aspektene har forvaring av barn vært svært omdiskutert.¹⁶

2.2 Hvorfor straffes barn og voksne ulikt?

---

⁸ NOU 2008: 15 s. 23.

⁹ Fornes s. 2.

¹⁰ I.c.

¹¹ Johs Andenæs, *Straffen som problem*, Halden 1996 s. 42.

¹² Fornes s. 2.

¹³ Andenæs s. 42.

¹⁴ FNs konvensjon 20. november 1989 om barnets rettigheter (barnekonvensjonen). Se for eksempel Rt. 2010 s. 1313 avsnitt 12-14.

¹⁵ NOU 2008: 15 s. 23.

¹⁶ Se blant annet NOU 2002: 4 kap. 8.11.1 og NOU 2008: 15 kap. 9.5.4.6.

Barnet har alltid hatt en særlig rettsstilling i den norske strafferetten. Dette kom blant annet til uttrykk i kriminalloven 1842 som inneholdt en absolutt og en relativ strafferettslig lavalder, jf. kapittel 7 § 1 og kapittel 6 § 8.¹⁷ Norge hadde dermed tidlig strafferettslige regler som behandlet barn og voksne ulikt.

Samtidig som at barn i lengre tid har blitt behandlet mildere enn voksne, har de vært omfattet av reglene om frihetsstraff. Christian V norske lov 1687 inneholdt regler om frihetsstraff av barn.¹⁸ I 1841 diskuterte straffanstaltkommisjonen adgangen til å fengsle barn.¹⁹

Kommisjonen konkluderte med at barn skulle sone i fengsel. Dette ble begrunnet i formålet med bruk av fengsel var straffen og at den skulle være avskrekkende.²⁰

Både tidligere og dagens lovgivning viser at barn og voksne skal behandles forskjellig i en strafferettslig kontekst. Det er flere grunner til dette. Det første som kan pekes på er at barn har en lavere skyldene enn voksne.²¹ Et utslag av at barn har lavere skyldene enn voksne, ser man i regelen om den kriminelle lavalderen i strl. § 20 første ledd bokstav a). Utvalget i NOU 2008: 15 har pekt på hvorfor barn har lavere skyldene enn voksne. De uttalte at «ettersom barnet ikke er fullt utviklet, er de ikke alltid i stand til, eller har en begrenset evne til, å se konsekvensene av sine handlinger.»²² Det sentrale er altså hvor godt utviklet barnet er. Skyldene øker med barnets modenhetsnivå.²³ Dette innebærer at yngre barn har lavere skyldene enn eldre barn. Domstolene skal dermed være ekstra varsomme med å idømme et barn forvaring dersom barnet så vidt har passert den kriminelle lavalderen.

En annen faktor er fremmet i forarbeidene og rettspraksis. Et overordnet formål med strafferetten er å motvirke de kriminaliserte handlingene.²⁴ Allmennpreventive hensyn er et overordnet hensyn i denne sammenheng ettersom straffen skal gjøre at borgerne avstår fra å foreta kriminaliserte handlinger.²⁵ I forarbeidene er det lagt til grunn at betydningen av allmennpreventive hensyn er begrenset der lovbrøyteren er mindreårig. Dette har sammenheng

---

¹⁷ Lov angaaende Forbrydelser 20. august 1842 (Kriminalloven).

¹⁸ Ståle Eskeland, *Fangerett: En studie av rettssikkerhet ved fullbyrdelse av fengselsstraff*, 2. utg., Oslo 1989 s. 34.

¹⁹ Beretning om beskaffenheten av Norges Strafanstalter og Fangepleie samt Betænkning og Indstilling om en Reform i begge, efter fremmede Staters Mønster s. 507.

²⁰ *ibid.* s. 508-509.

²¹ NOU 2008: 15 s. 23.

²² *I.c.*

²³ *I.c.*

²⁴ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 78.

²⁵ NOU 2002: 4 s. 114.

med barnets begrensede evne til å se konsekvensene av sine handlinger.²⁶ En konsekvens av dette er at individualpreventive hensyn gjør seg mer gjeldende der lovbrøyteren er et barn.²⁷ Dette får betydning for straffutmålingen, ettersom det er antatt at fengselsstraff har en begrenset individualpreventiv effekt.²⁸ Det skal dermed mye til å idømme barn fengselsstraff.²⁹ Denne begrunnelsen gjør seg også gjeldende der det er tale om å idømme barn forvaringsstraff.

En viktig begrunnelse som er fremmet i forarbeidene er at straff vil være mer belastende for et barn enn for en voksen lovbrøyter. Dette gjelder spesielt ved bruk av fengselsstraffer og forvaringsstraffer.³⁰ Det pekes på at barn opplever tid annerledes og har en annen tidshorisont enn voksne.³¹ Videre begrunnes det med at barnet fortsatt er under utvikling. Det å idømme et barn fengselsstraff vil dermed ha store konsekvenser fordi barnet blir revet løs fra sine vanlige lærings- og sosialiseringprosesser.³² Disse begrunnelsene gjør seg særlig gjeldende der det er tale om å idømme et barn forvaringsstraff. Ettersom forvaring er en tidsubestemt frihetsstraff, så vet ikke barnet hvor lenge det blir sittende på forvaring. Dette vil være en stor belastning for barnet og uheldig for barnets videre utvikling.

2.3 Forvaring som straffereaksjon der lovbrøyteren er et barn

Forvaring som straffereaksjon har blitt endret flere ganger i norsk rett. Kriminalloven 1842 inneholdt ingen regler som omhandlet tidsubestemte straffereaksjoner. Regler om tidsubestemte straffereaksjoner kom inn med straffeloven 1902.³³ Denne loven inneholdt to ulike regelsett; sikring og forvaring. Sikring kunne anvendes mot både tilregnelige og utilregnelige gjerningspersoner, mens forvaring bare kunne idømmes tilregnelige lovbrøytere.³⁴

Reglene om sikring og forvaring ble ikke begrenset til å omfatte kun voksne lovbrøytere. Barn kunne også bli idømt forvaring og sikring. Fra 1965 og frem til 2002 var det 19 saker i

---

²⁶ I.c.

²⁷ Se NOU 2008: 15 s. 23 og 136 og Rt. 2004 s. 804 avsnitt 25.

²⁸ NOU 2008: 15 s. 23.

²⁹ Rt. 2004 s. 804 avsnitt 25.

³⁰ NOU 2008: 15 s. 23.

³¹ I.c.

³² I.c.

³³ Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10.

³⁴ Linda Gröning, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff – En systematisk fremstilling av norsk strafferett*, Bergen 2016 s. 617.

Høyesterett som gjaldt spørsmål om sikring av barn.³⁵ I denne tidsperioden var sikring ansett som en straffereaksjon som var uproblematisk å anvende overfor barn.³⁶ Det var imidlertid ingen saker som gjaldt forvaring av barn.

I 1997 vedtok lovgiver å erstatte sikringsordningen med forvaring for de tilregnelige, og tvungent psykisk helsevern for de utilregnelige lovbyterne.³⁷ Den nye forvaringsordningen trådte i kraft i 2002, og skulle anses som en særreaksjon.³⁸ Ved straffeloven 2005 ble denne forvaringsordningen videreført. Ordningen skal nå anses som en alminnelig form for straff.³⁹

Reglene om forvaring følger av straffeloven 2005 §§ 40-47. Strl. § 40 omhandler vilkårene for å idømme en person forvaring. Det følger av denne bestemmelsen at forvaring skal verne samfunnet mot lovbytere som er særlig farlige for andres liv, helse og frihet. Det følger videre av strl. § 40 første ledd siste punktum at også barn kan idømmes forvaring. At forvaring er en tidsubestemt straffereaksjon fremkommer av § 43. Denne bestemmelsen gir retten kompetanse til å fastsette en tidsramme for forvaringens varighet. Det følger av § 43 første ledd tredje punktum at denne tidsrammen ikke kan overstige 15 år der lovbyteren var et barn på handlingstidspunktet. Videre fremkommer det av § 43 første ledd fjerde punktum at tidsrammen kan forlenges med opptil 5 år om gangen av retten. Ettersom forvaringsstraffen kan forlenges av retten så lenge lovbyteren anses å utgjøre en fare for samfunnet, innebærer dette at en forvaringsdømt kan sitte i fengsel på livstid.

Formålet med forvaringsordningen kommer til uttrykk både i lovteksten, forarbeidene og rettspraksis. Denne straffereaksjonen ble innført for å verne samfunnet mot lovbytere som er særlig farlige for andres liv, helse og frihet.⁴⁰ Det er altså hensynet til samfunnsvern som står sentralt. For at myndighetene skal ha en mulighet til å verne samfunnet må de ha kompetanse til å holde disse lovbyterne frihetsberøvet utover den tidsrammen som de blir idømt, dersom de fortsatt anses som farlige ved utløpt soning. Dette er også understreket av Høyesterett, som i NOKAS-saken uttalte: «(j)eg understreker at formålet med forvaring ikke er å ramme de mest alvorlige forbrytelser med en særlig streng straff. Forvaring er en særforholdsregel overfor spesielt farlige lovbytere for å beskytte samfunnet mot at de begår nye farlige

---

³⁵ Se Fornes s. 91 fotnote 474 for referansene på høyesterettsavgjørelsene.

³⁶ Fornes s. 91.

³⁷ I.c.

³⁸ I.c.

³⁹ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 274.

⁴⁰ NOU 1990: 5 s. 13.

forbrytelser i fremtiden.»⁴¹ Ved tidsbestemte frihetsstraffer plikter staten å løslate den domfelte, uavhengig av om han fortsatt utgjør en fare for samfunnet. Forvaringsordningen skal bøte på dette ved å beskytte samfunnet mot fremtidig alvorlig kriminalitet.⁴²

Forvaringsordningen er særlig rettet mot voksne gjerningspersoner som har foretatt flere alvorlige kriminelle handlinger. Barn passer ikke inn i den aktuelle persongruppen som forvaringsordningen er rettet mot. Det har derfor vært omdiskutert om det burde være forbud mot å idømme barn forvaringsstraff. Det var flertall i Straffelovkommisjonen i 2002 for å lovfeste et forbud mot adgangen til å idømme barn forvaring.⁴³ Dette ble imidlertid ikke fulgt opp av justisdepartementet og justiskomiteen. Et nytt forbud ble igjen forslått av et utvalg i 2008. Dette forbudet ble avvist av regjeringen.

Til tross for at regjeringen avviste forbudet, ble det innført et særskilt vilkår om at det må foreligge «helt ekstraordinære omstendigheter» for å idømme barn forvaring. Vilkåret ble tatt inn i loven for å innsnevre domstolenes adgang til å idømme barn forvaring. I sin begrunnelse pekte regjeringen på den belastningen som forvaring har på et barn og hvordan dette kan gjøre det vanskelig å motivere barnet til å endre seg når barnet stemples som farlig.⁴⁴ Regjeringen valgte imidlertid ikke å stenge adgangen til å idømme barn forvaring fordi «det unntaksvis kan oppstå helt ekstraordinære tilfeller hvor forvaring vil være riktig reaksjon.»⁴⁵

Både lovgivning og forarbeidsuttalelser har dermed innsnevret domstolenes adgang til å idømme barn forvaring. Rettspraksis har også utviklet seg i samme retning. Dommen i Rt. 2010 s. 1313 medførte en endring i norsk strafferett ved at den la stor vekt på barnekonvensjonen og hensynet til barnets beste.⁴⁶ Hovedfokuset ved straffeutmålingen skulle nå være barnets behov og behandling av barnet. Domstolene skulle dermed legge til grunn en mildere behandling av barnet ved valget av straffereaksjon.⁴⁷ De skulle også være mer tilbakeholdne med å idømme barn frihetsberøvende reaksjoner. Senere høyesterettsavgjørelser har inntatt samme stilling.⁴⁸

---

⁴¹ Rt. 2007 s. 1065 avsnitt 110.

⁴² Birgitte Langset Storvik, *Forvaringsstraff*, Oslo 2013 s. 13.

⁴³ NOU 2002: 4 kap. 8.11.1.

⁴⁴ Prop. 135 L (2010-2011) kap. 9.7.4.

⁴⁵ I.c.

⁴⁶ Avsnitt 12-14.

⁴⁷ Moe (masteroppgave) s. 19.

⁴⁸ Eksempelvis Rt. 2011 s. 206 og Rt. 2014 s. 734.

Rettsutviklingen de siste ti årene viser at hensynet til barnets beste har hatt en stor påvirkning på lovgivers og domstolenes perspektiv på barn som er i konflikt med loven. Jeg vil dermed drøfte dette hensynet nærmere i neste punkt.

3 Særskilte regler for barn i en strafferettslig kontekst

3.1 Innledning

Det oppstilles særskilte regler der et barn har foretatt en kriminell handling. Disse reglene finnes blant annet i nasjonal lovgivning som for eksempel straffeloven⁴⁹ og straffeprosessloven.⁵⁰ Særskilte regler finnes også i Grunnloven og andre folkerettslige forpliktelser, som for eksempel barnekonvensjonen og menneskerettighetskonvensjonen.⁵¹ Disse reglene har betydning for utformingen og innholdet av de norske strafferettslige reglene. I tillegg har de betydning ved straffeutmålingen og ved valget av straffereaksjon. Siden 2010 har barnekonvensjonen og hensynet til barnets beste fått stor betydning ved spørsmål om barn skal idømmes frihetsstraff. Dette har påvirket domstolenes adgang til å idømme barn ubetinget fengsel og forvaringsstraff. En nærmere gjennomgang av Grunnloven og barnekonvensjonen er dermed nødvendig.

3.2 Grunnloven

Det følger av Grl. § 104 andre ledd at «ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.» Hensynet til barnets beste har dermed grunnlovsrang. Det er fremmet i forarbeidene til Grunnloven at grunnlovsbestemmelsen vil ha en sterk «politisk og symbolsk betydning».⁵² I tillegg vil den ha en «rettslig betydning».⁵³ Det er i denne sammenheng pekt på at den kan brukes som et tolkningsmoment ved annen lovgivning. I praksis vil dette ofte medføre at domstolene skal legge til grunn det tolkningsalternativet som ivaretar hensynet til barnets beste.⁵⁴

---

⁴⁹ Eksempelvis strl. §§ 20 første ledd bokstav a), 40 første ledd siste punktum og 43 første ledd tredje punktum.

⁵⁰ Lov 22. Mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) §§ 96 tredje ledd og 99 første ledd siste punktum.

⁵¹ Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (EMK).

⁵² Dokument 16 (2011-2012) s. 189.

⁵³ l.c.

⁵⁴ l.c.

Grunnlovsbestemmelsen har sin bakgrunn i det internasjonale menneskerettighetsvernet som barn har i dag, og da spesielt barnekonvensjonen.⁵⁵ Bestemmelsen er nesten identisk med barnekonvensjonen art. 3, og Høyesterett har uttalt i Maria-saken at bestemmelsen bygger på denne artikkelen.⁵⁶ Høyesterett uttalte videre at grunnlovsbestemmelsene skal tolkes i lys av de folkerettslige forpliktelsene, men det er Høyesterett selv som har ansvaret for å tolke, avklare og utvikle Grunnlovens menneskerettsbestemmelser.⁵⁷ Til tross for at Høyesterett har uttalt at det er domstolen selv som har ansvaret for å tolke og utvikle menneskerettsbestemmelsene, vil denne tolkningen i stor grad være i overensstemmelse med barnekonvensjonens regler. Innholdet av hensynet til barnets beste etter barnekonvensjonen og etter Grunnloven vil dermed være tilnærmet likt.

Grunnloven inneholder ingen definisjon av hensynet til barnets beste. Innholdet av dette hensynet må dermed fastlegges gjennom tolking av øvrig lovgivningen og andre rettskilder. Barnekonvensjonen inneholder flere regler som belyser innholdet av hensynet til barnets beste. Ettersom grunnlovsbestemmelsen bygger på barnekonvensjonen art. 3, foretar jeg en nærmere redegjørelse av regler i barnekonvensjonen for å fastlegge det nærmere innholdet av hensynet til barnets beste.

3.3 Barnekonvensjonen

3.3.1 Innledning

Barnekonvensjonen er inkorporert i norsk rett gjennom menneskerettsloven § 2 nr. 4.⁵⁸ Det følger videre av mrl. § 3 at konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 har forrang foran annen nasjonal lovgivning. Dette betyr at barnekonvensjonen går foran nasjonal lovgivning der det er motstrid mellom denne konvensjonen og annen lovgivning. På denne måten har barnekonvensjonen en like sterk stilling i norsk rett, som blant annet EMK. Formålet med konvensjonen er å styrke barns særlige stilling og behov.⁵⁹

---

⁵⁵ *ibid.* s. 187-188.

⁵⁶ Rt. 2015 s. 93 avsnitt 63.

⁵⁷ *ibid.* avsnitt 57 og 64.

⁵⁸ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven eller mrl.).

⁵⁹ Lucy Smith, «FNs konvensjon om barnets rettigheter», i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.), *Barnekonvensjonen – Barns rettigheter i Norge*, 3. utg., Oslo 2016 s. 17.

FNs barnekomité utgir generelle og avsluttende kommentarer om hvordan artiklene i barnekonvensjonen skal tolkes. Barnekomiteen er barnekonvensjonens overvåkningsorgan, og har ansvaret for å overvåke hvordan konvensjonsbestemmelsene blir gjennomført i medlemsstatene, jf. artikkel 43 til 45. Barnekomiteens kommentarer er ikke rettslig bindende for domstolene, men «de er verdifulle retningslinjer for tolkingen og anvendelsen av konvensjonen.»⁶⁰ At de generelle kommentarene fra FNs barnekomité er en viktig bidragsyter ved tolkingen av barnekonvensjonen fremkommer også av høyesterettspraksis. I Rt. 2010 s. 1313 viste Høyesterett til General Comment No. 10 (2007) ved tolkingen av barnekonvensjonen art. 3 nr. 1, art. 37 bokstav b og art. 40.⁶¹ Disse kommentarene hadde stor betydning for Høyesteretts tolking av hensynet til barnets beste. Dette fremkommer også av Maria-saken der Høyesterett viste til General Comment No. 14 (2013) ved tolkingen av hensynet til barnets beste i barnekonvensjonen art. 3 nr. 1.⁶² Til tross for at de generelle og avsluttende kommentarene fra FNs barnekomité i teorien ikke er rettslig bindende for domstolene, viser dette at de blir tillagt stor vekt i praksis. Jeg vil på bakgrunn av dette gjennomgående bruke disse kommentarene for å redegjøre for innholdet av hensynet til barnets beste.

3.3.2 Barnekonvensjonen art. 3 nr. 1 – hensynet til barnets beste

Det fremkommer av barnekonvensjonen art. 3 nr. 1 at «(i)n all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.» Artikkelen gir uttrykk for hensynet til barnets beste. Dette prinsippet skal være grunnleggende ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. FNs barnekomité har uttalt at hensynet til barnets beste er ett av barnekonvensjonens fire grunnprinsipper, som skal tas til betraktning både ved tolking og anvendelse av konvensjonen.⁶³ Dette betyr at hensynet til barnets beste også gjelder ved tolking og anvendelse av de øvrige artiklene i barnekonvensjonen.

---

⁶⁰ Njål Høstmælingen, *Internasjonale menneskerettigheter*, 2. utg., Oslo 2012 s. 85.

⁶¹ Rt. 2010 s. 1313 avsnitt 13-14.

⁶² Rt. 2015 s. 93 avsnitt 64.

⁶³ FNs barnekomité's General Comment No. 14 (2013) *The rights of the Child to have his or her best interests taken as a primary consideration* avsnitt 1.

Forvaring av barn går inn under ordlyden av «(i)n all actions concerning children» jf. barnekonvensjonen art. 3 nr. 1. Hensynet til barnets beste skal dermed være et grunnleggende hensyn ved domstolenes vurdering. Barnekonvensjonen inneholder ingen definisjon av hensynet til barnets beste. Artikkel 3 nr. 1 taler om “the best interests of the child”. Ordlyden av hensynet er vagt formulert og har ikke noe entydig innhold. Hva som anses som «the best interests of the child» kan variere fra sak til sak.⁶⁴ Ordlyden indikerer at det er barnets interesser og behov som skal være i fokus.

Barnekonvensjonen art. 3 nr. 1 gir videre veiledning ved at hensynet skal være «a primary consideration». Dette innebærer at hensynet er et grunnleggende hensyn som *skal* vektlegges av domstolene. Høyesterett har uttalt at hensynet ikke bare er «ett av flere momenter i en helhetsvurdering: Barnets interesser skal danne utgangspunktet, løftes spesielt frem og stå i forgrunnen.»⁶⁵ Av forarbeidene fremkommer det at vekten av hensynet til barnets beste vil variere ut fra hvor sterkt berørt barnet er, og hvor alvorlig er beslutningen for barnet.⁶⁶ Ettersom forvaring er lovens mest inngripende straffereaksjon berøres barnet sterkt. Denne straffereaksjonen vil også være alvorlig for barnet. Vekten av hensynet til barnets beste er dermed betydelig ved spørsmål om idømmelse av forvaring.

Det er videre klart at hensynet til barnets beste er et hovedhensyn, men ikke et overordnet hensyn.⁶⁷ Dette innebærer at hensynet står sentralt, men har ikke absolutt prioritet.⁶⁸ Andre interesser, som for eksempel hensynet til samfunnsvern, kan få prioritet foran hensynet til barnets beste. Barnekomiteen har uttalt at dersom det er motstrid mellom andre interesser og hensynet til barnets beste, skal hensynet gis høy prioritet og ikke behandles på lik linje som andre hensyn.⁶⁹

Høyesterett har siden 2010 i større grad vektlagt hensynet til barnets beste der det er spørsmål om barnet skal idømmes ubetinget fengsel. I Rt. 2010 s. 1313 uttalte Høyesterett at:

(b)barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 slår fast at det som best tjener barnets interesser skal være et grunnleggende hensyn ved alle beslutninger som angår barnet. Jeg legger uten videre til grunn at dette også gjelder der det er spørsmål om å straffedømme

---

⁶⁴ Trude Haugli, “Hensynet til barnets beste», i Njål Høstmælingen, Elin Saga kjørholt og Kirsten Sandberg (red.), *Barnekonvensjonen – Barns rettigheter i Norge*, 3. utg., Oslo 2016 s. 52.

⁶⁵ Rt. 2015 s. 93 avsnitt 65.

⁶⁶ Dokument 16 (2011-2012) s. 192.

⁶⁷ Haugli s. 56 og Rt. 2015 s. 93 avsnitt 65.

⁶⁸ I.c.

⁶⁹ General Comment No. 14 avsnitt 39.

barnet. Av bestemmelsen følger det, slik jeg ser det, en plikt til også i slike saker å avklare hva som er barnets interesser og hvordan disse kan ivaretas, og til å trekke resultat av disse vurderingene sentralt inn i beslutningsgrunnlaget.⁷⁰

Dette standpunktet har blitt opprettholdt i blant annet Rt. 2011 s. 206 og Rt. 2014 s. 734. Denne utviklingen har også fått betydning ved spørsmålet om forvaring av barn. I Vollen-saken uttalte Høyesterett, i tilknytning til vurderingen av om det foreligger «helt ekstraordinære omstendigheter», at «(s)pørsmålet er om vilkårene for forvaring likevel er oppfylt når det også ses hen til hva som er barnets beste.»⁷¹ Det økte fokuset på hensynet til barnets beste har altså medført en dreining av perspektivet i sakene som gjelder frihetsstraff av barn.⁷² Til tross for at barnet har foretatt kriminelle handlinger er hovedfokuset å ivareta barnet selv og dets behov ved valg av straffereaksjon.

Hvilke momenter som kan være relevante ved vurderingen av hensynet til barnets beste fremkommer blant annet av de generelle kommentarene til barnekomiteen.⁷³ Denne listen er ikke-uttømmende og ikke-hierarkisk.⁷⁴ Også barnekonvensjonens øvrige bestemmelser gir en viss veiledning.⁷⁵ I denne oppgaven er det særlig barnekonvensjonen art. 37 og 40 som er av interesse. Disse drøftes nærmere i det følgende.

3.3.3 Barnekonvensjonen art. 40 nr. 1

Barnekonvensjonen art. 40 nr. 1 gjelder der et barn er «alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law». Bestemmelsen får anvendelse når barnet har status som mistenkt, siktet og domfelt for straffbare handlinger.⁷⁶ Den får også anvendelse når domstolene foretar straffeutmålingen i den konkrete saken. Det fremkommer videre av artikkelen at statene skal behandle barnet i samsvar med barnets følelse av verdighet og egenverd. Dette vil forsterke barnets respekt for andres menneskerettigheter og grunnleggende frihet. I tillegg skal behandlingen av barnet ta i betraktning barnets alder. Behandlingen skal også fremme barnets reintegrering. Med dette mener jeg at straffen skal fremme barnets mulighet til å ha en verdifull rolle i samfunnet etter endt soning.

---

⁷⁰ Rt. 2010 s. 1313 avsnitt 13.

⁷¹ HR-2017-290-A avsnitt 73.

⁷² Fornes s. 195.

⁷³ General Comment No. 14 avsnitt 52-79.

⁷⁴ Haugli s. 57.

⁷⁵ General Comment No. 14 avsnitt 32.

⁷⁶ Mette Yvonne Larsen, «Rettigheter for barn i konflikt med loven», i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.), *Barnekonvensjonen – Barns rettigheter i Norge*, 3. utg., Oslo 2016 s. 146.

De prinsippene som fremkommer av art. 40 nr. 1 har barnekomiteen omtalt som grunnleggende prinsipper som gjelder der barn er i konflikt med loven.⁷⁷ Prinsippene omhandler hvordan rettssystemet skal behandle et barn i en slik situasjon. Ved valg av straffereaksjon, er disse prinsippene veiledende for hvilken straffereaksjon domstolene skal velge i den konkrete saken. Straffereaksjonen som ilegges barnet må kunne ivareta disse prinsippene. Dette gjelder også forvaringsstraff. Barnekomiteen har uttalt at hensynet til samfunnsvern er et legitimt hensyn ved rettssystemet. Men komiteen peker på at dette hensynet ivaretas best der de grunnleggende prinsippene som fremkommer av art. 40 nr. 1 blir fulgt.⁷⁸ Dette har også fått sitt utslag i norsk rett ved spørsmål om idømmelse av forvaring av barn. Ved denne vurderingen er det særlig motstriden mellom hensynet til samfunnsvern og barnets beste som er problematisk.

Et viktig prinsipp som er blitt fremmet av barnekomiteen er forholdsmessighetsprinsippet.⁷⁹ Her fremheves det at straffereaksjonen som ilegges skal være proporsjonal i tilknytning til omstendighetene og alvorligheten ved den straffbare handlingen. Den skal også være forholdsmessig i tilknytning til barnets alder og skyld.⁸⁰ Komiteen uttaler videre at dersom et barn har begått et alvorlig lovbrudd, kan hensynet til samfunnsvern og andre hensyn være proporsjonale hensyn ved vurderingen av hvilken straffereaksjon som skal ilegges.⁸¹ Men disse hensynene må stå tilbake for å beskytte velvære til barnet og hensynet til barnets beste for å fremme barnets reintegrering i samfunnet.

Andre hensyn som er særlig fremtredende ved domstolenes valg av straffereaksjon er rehabiliteringshensyn og reintegrering av barnet tilbake i samfunnet. Barnekomiteen har uttalt at hensynet til rehabilitering må gå foran andre grunnleggende hensyn bak strafferetten, som for eksempel gjengjeldelse.⁸² Rehabilitering er dermed en viktig side av hensynet til barnets beste.

Denne oppgaven vil gjennomgående vise at hensynet til barnets beste taler sterkt imot idømmelse av forvaring. I noen situasjoner kan det imidlertid diskuteres om hensynet til rehabilitering og reintegrering taler for å idømme barnet forvaring. I Rt. 2002 s. 1677 var det

---

⁷⁷ FNs barnekomité's General Comment No. 10 (2007) *Children's rights in Juvenile Justice* avsnitt 13.

⁷⁸ *ibid.* avsnitt 14.

⁷⁹ *ibid.* avsnitt 71.

⁸⁰ l.c.

⁸¹ l.c.

⁸² *ibid.* avsnitt 10.

spørsmål om retten skulle konvertere en dom fra sikring til forvaring. Domfelte var rett under 18 år på gjerningstidspunktet. Ved spørsmål om forvaring skulle idømmes uttalte førstvoterende:

(j)eg legger til at det for A personlig antagelig også kunne være fordeler forbundet med en forvaringsdom, forutsatt snarlig prøveløslatelse med et tilpasset opplegg for oppfølging av friomsorgen, fremfor at sikringen nå faller bort uten at det er etablert rammer som kan lette hans rehabilitering. Jeg kan imidlertid ikke legge noen avgjørende vekt på dette, idet en idømmelse av forvaring må begrunnes i hensynet til andres liv, helse eller frihet, og ikke i hensynet til gjerningsmannen selv.⁸³

Høyesterett anerkjente at det foreligger situasjoner der barn kan ha fordeler ved å bli idømt forvaring. Disse fordelene begrunnes i hensynet til rehabilitering og reintegrering. Høyesterett mener imidlertid at slike hensyn ikke kan tas med i vurderingen fordi de ikke er i overenstemmelse med formålet bak forvaringsordningen. Idømmelse av forvaring må begrunnes i hensynet til samfunnsvern og ikke ut fra hensynet til lovbryteren selv.

Som vi ser er argumentasjonen til Høyesterett i samsvar med formålet bak forvaringsordningen. Men det kan diskuteres om denne argumentasjonen kan nyanseres. Hensynet til rehabilitering og reintegrering står sentralt ved spørsmål om idømmelse av en straffereaksjon. Hensynet til barnets beste er imidlertid i utgangspunktet et tungtveiende argument mot idømmelse av forvaring. Spørsmålet er dermed om rehabiliterings- og reintegreringshensyn er relevante hensyn som retten kan tillegge vekt *for* idømmelse av forvaring der lovbryteren er et barn.

Det kan først pekes på at Høyesterett har anerkjent at forvaring har et sterkere innslag av behandling og rehabilitering enn vanlig tidsbestemt fengselsstraff.⁸⁴ Idømmelse av forvaring vil dermed i noen situasjoner i større grad ivareta disse hensynene enn en ubetinget fengselsstraff. Ettersom gjeldende rett har utviklet seg slik at det skal legges større vekt på rehabilitering av barnet og barnets behov, tilsier denne utviklingen at retten kan tillegge rehabiliterings- og reintegreringshensyn vekt for at barnet skal idømmes forvaring.

Rehabiliterings- og reintegreringshensyn er sentrale hensyn ved hensynet til barnets beste. Dersom retten legger til grunn at hensynet til rehabilitering og reintegrering ivaretas best ved en forvaringsstraff, vil rettens vektlegging av disse hensynene være i overenstemmelse med

---

⁸³ Rt. 2002 s. 1677 s. 1682-1683.

⁸⁴ HR-2017-290-A avsnitt 74.

hensynet til barnets beste. Retten argumenter dermed ut fra hensynet til barnets beste og ikke ut fra hensynet til gjerningspersonen selv, som Høyesterett avviste som et relevant moment i Rt. 2002 s. 1677. En slik argumentasjon vil ikke i samme grad stride med formålet bak forvaringsordningen. Den vil i stedet være en del av avveiningen, mellom hensynet til samfunnsvern og hensynet til barnets beste, som retten skal foreta etter strl. § 40 første ledd siste punktum.

Det kan også pekes på at en slik argumentasjon vil fremme hensynet til samfunnsvern. Dersom et barn blir bedre rehabilitert og reintegrert i samfunnet ved idømmelse av forvaring, vil hensynet til samfunnsvern være bedre sikret. Barnet har på denne måten blitt rehabilitert slik at vedkommende fremstår som mindre farlig for samfunnet i fremtiden. Et lignende synspunkt fremkommer av avhandlingen til Fornes. Hun uttaler at «(t)il tross for at individualpreventive hensyn i form av hensynet til rehabilitering handler om å fremme en positiv utvikling hos barnet, er det underliggende premisset for individualprevensjon at denne utviklingen er til samfunnets nytte.»⁸⁵ Et slikt perspektiv på hensynet til rehabilitering og reintegrering, vil dermed være i overenstemmelse med formålet bak forvaringsordningen.

Med disse argumentene lagt til grunn, kan det argumenteres for at retten kan tillegge rehabiliterings- og reintegreringshensyn vekt *for* idømmelse av forvaring der lovbrysteren er et barn. En forutsetning for dette er at retten kommer frem til at forvaringsstraff i den konkrete saken vil ivareta hensynet til rehabilitering og reintegrering bedre enn en ubetinget fengselsstraff. Det er samtidig viktig å understreke at disse hensynene er *en del* av hensynet til barnets beste. Andre deler av hensynet til barnets beste, som for eksempel det farlighetsstempellet som forvaring medfører for en person som er blitt idømt forvaring, og tidsbestemtheten ved forvaring, vil være uheldig for et barn.⁸⁶ Disse sidene av hensynet til barnets beste vil tale imot idømmelse av forvaring.

3.3.4 Barnekonvensjonen art. 37 bokstav a og b

Barnekonvensjonen art. 37 bokstav a og b inneholder særlige regler ved fengsling av barn. Artikkel 37 bokstav a oppstiller forbud mot «life imprisonment without the possibility of release». Forvaring er som sagt en tidsbestemt fengselsstraff. Dette innebærer at forvaring i

---

⁸⁵ Fornes s. 194.

⁸⁶ HR-2017-290-A avsnitt 75.

teorien kan innebære livsvarig fengsel. Spørsmålet er dermed om forvaring er å anse som en straffereaksjon som innebærer «life imprisonment without the possibility of release».

Forsvareren i Vollen-saken prosederte på at forvaring av barn strider med barnekonvensjonen art. 37 bokstav a. Høyesterett tok tak i dette rettsspørsmålet i Vollen-saken. Førstvoterende uttalte i denne relasjon:

(j)eg nevner at barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav a ikke rammer forvaring direkte, idet bestemmelsen forbyr «livsvarig fengsel uten mulighet for løslatelse». Ved forvaring er forutsetningen derimot at domfelte skal løslates hvis det ikke lenger er reell og kvalifisert fare for nye alvorlige lovbrudd, jf. straffeloven 1902 § 39e - § 39g.⁸⁷

Høyesterett var dermed klar på at forvaringsordningen ikke er i strid med barnekonvensjonen art. 37 bokstav a. Med dette lagt til grunn kan man konkludere med at forvaring ikke er å anse som en straffereaksjon som innebærer «life imprisonment without the possibility for release».

Det følger videre av barnekonvensjonen art. 37 bokstav b at pågrepelse, varetekt eller fengsling av barn skal kun skje som en «last resort and for the shortest appropriate period of time». Ordlyden peker på at dersom det foreligger andre mulige straffereaksjoner enn fengsel, som er tilstrekkelige og hensiktsmessige i den konkrete saken, skal domstolene velge den alternative straffereaksjonen.⁸⁸ Hvis retten kommer til at fengsel er nødvendig skal lovbrøyteren idømmes fengsel for et kortest mulig tidsrom. Bestemmelsen har særlig betydning ved spørsmål om barn skal idømmes fengselsstraff eller samfunnsstraff.⁸⁹

Ved spørsmål om idømmelse av forvaring har bestemmelsen mindre betydning. Det er strenge vilkår for å idømme barn forvaring. Dette følger av lovgivningen, forarbeidsuttalelser og rettspraksis. Dersom retten kommer til at et barn skal idømmes forvaring, må dette anses som en absolutt «siste utvei». Det kan dermed argumenteres for at idømmelse av forvaring der lovbrøyteren er mindreårig vil alltid være i overenstemmelse med barnekonvensjonen art. 37 bokstav b.

Barnekonvensjonen art. 37 bokstav a og bokstav b har dermed begrenset betydning ved domstolenes drøftelse av idømmelse av forvaring. Redegjørelsen over viser at det er særlig hensynet til barnets beste i barnekonvensjonen art. 3 og Grunnloven § 104 annet ledd, som

---

⁸⁷ *ibid.* avsnitt 72.

⁸⁸ Fornes s. 265.

⁸⁹ Se for eksempel Rt. 2010 s. 1313 og Rt. 2013 s. 67 på saker hvor alder og straff var tema.

påvirker domstolenes adgang til å idømme barn forvaring. Også barnekonvensjonen art. 40 nr. 1 påvirker denne adgangen ved at den gir en viss veiledning for innholdet i hensynet til barnets beste. Under drøfter jeg vilkårene for å idømme barn forvaring etter strl. § 40. Ved denne drøftelsen vil hensynet til barnets beste være et sentralt hensyn.

4 Domstolenes adgang til å idømme barn forvaring

4.1 Innledning

Strl. § 40 første til fjerde ledd oppstiller vilkårene for å idømme en person forvaring. Her står det:

«Når fengselsstraff ikke anses tilstrekkelig til å verne andres liv, helse eller frihet, kan forvaring i anstalt under kriminalomsorgen idømmes når lovbrøyteren finnes skyldig i å ha begått eller forsøkt å begå et voldslovbrudd, et seksuallovbrudd, en frihetsberøvelse, en ildspåsettelse eller et annet lovbrudd som krenket andres liv, helse eller frihet, eller utsatte disse rettsgodene for fare og vilkårene i annet eller tredje ledd er oppfylt. Er siktede under 18 år, kan forvaring ikke idømmes, med mindre det foreligger helt ekstraordinære omstendigheter.

Var lovbruddet av alvorlig art, må det være en nærliggende fare for at lovbrøyteren på nytt vil begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.

Var lovbruddet av mindre alvorlig art, må

- a) lovbrøyteren tidligere ha begått eller forsøkt å begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd,
- b) det må antas å være en nær sammenheng mellom det tidligere og det nå begåtte lovbruddet, og
- c) faren for tilbakefall til et nytt lovbrudd som nevnt i første ledd, må være særlig nærliggende.

Ved vurderingen av faren for tilbakefall etter annet og tredje ledd skal det legges vekt på det begåtte lovbruddet sammenholdt særlig med lovbrøyteren atferd og sosiale og personlige funksjonsevne. For saker som nevnt i annet ledd skal det særlig legges vekt på om lovbrøyteren tidligere har begått eller forsøkt å begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.»

Det fremkommer av strl. § 40 første til fjerde ledd at tre grunnleggende vilkår må være oppfylt for at en person kan idømmes forvaring. Det første vilkåret er at personen må ha begått eller forsøkt å begå et alvorlig lovbrudd. Det neste vilkåret er at det må foreligge en fare for at lovbrøyteren vil begå et nytt alvorlig lovbrudd som er nevnt i § 40 første ledd i fremtiden. Det siste grunnleggende vilkåret er at tidsbestemt fengselsstraff ikke er tilstrekkelig til å verne samfunnet. Disse tre vilkårene må være oppfylt, uavhengig av om lovbrøyteren er et barn eller en voksen. Relevante momenter ved de ulike vilkårene vil imidlertid variere ut fra om lovbrøyteren var under eller over 18 år på handlingstidspunktet.

Strl. § 40 første ledd siste punktum oppstiller et ekstra vilkår for idømmelse av forvaring der lovbrøyteren er et barn. For å idømme et barn forvaring må det foreligge «helt ekstraordinære omstendigheter.» Det fremkommer til slutt av strl. § 40 første ledd første punktum at retten «kan» idømme forvaring. Forvaringsbestemmelsen inneholder dermed et «kan»-skjønn for domstolenes vurdering av straffereaksjon.

Strl. § 40 andre og tredje ledd skiller mellom alvorlige forbrytelser og mindre alvorlige forbrytelser. Gjennomgangen under gjelder situasjonen der en lovbrøyter har begått en alvorlig forbrytelse. Det er i disse situasjonene det er aktuelt å idømme et barn forvaring. Domstolenes adgang til å idømme barn forvaring der barnet har begått en mindre alvorlig forbrytelse vil jeg kort redegjøre for i punkt 4.5.

Forarbeidene til straffeloven 2005 viser at vilkårene for å idømme forvaring viderefører gjeldende rett fra straffeloven 1902 uten realitetsendringer. Dette innebærer at forarbeidsuttalelser og rettspraksis til den gamle straffeloven fortsatt er relevant.⁹⁰

4.2 Type lovbrudd

Strl. § 40 første ledd taler om «lovbrudd». Den nevner ikke at det må være tale om et alvorlig lovbrudd. Dette fremkommer av § 40 annet ledd som sier «alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.» I § 40 første ledd ramses det opp ulike lovbrudd som kan anses som alvorlige lovbrudd. De ulike lovbruddene er voldslovbrudd, seksuallovbrudd, frihetsberøvelse, ildspåsettelse «eller et annet lovbrudd som krenket andres liv, helse og frihet». Bestemmelsen viser dermed at forvaring idømmes først og fremst der lovbrøyteren har begått

---

⁹⁰ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 442.

integritetskrenkelser. Men det fremkommer av forarbeidene at også andre forbrytelser som ikke direkte innebærer integritetskrenkelser kan være omfattet. Dette er for eksempel grovt skadeverk ved ildspåsettelse (§ 352) eller flykapring (§ 139).⁹¹

Hvilke spesifikke lovbrudd som skal anses som alvorlige forbrytelser er ikke nærmere beskrevet i strl. § 40 første ledd. Her gir blant annet forarbeidene⁹² og rettspraksis⁹³ veiledning. Lovendringen fra 2012 som innførte vilkåret om «helt ekstraordinære omstendigheter», medførte en endring i domstolenes adgang til å idømme barn forvaring. Jeg argumenter derfor under punkt 4.7.2 at domstolene kun bør ha adgang til å idømme barn forvaring der barnet har begått eller forsøkt å begå drap.⁹⁴ Jeg foretar dermed ingen nærmere redegjørelse for andre lovbrudd som i utgangspunktet er omfattet av bestemmelsen.

Lovbryteren må videre enten «ha begått eller forsøkt å begå» en alvorlig forbrytelse, jf. strl. § 40 første ledd første punktum. Forsøksansvar er dermed likestilt med en fullbyrdet handling. Rettspraksis etter lovendringen i 2012 viser at drapsforsøk også kan være et lovbrudd som når opp til terskelen for idømmelse av forvaring der lovbryteren er et barn.⁹⁵ At forsøksansvar er likestilt med en fullbyrdet handling har sammenheng med at det er den forbryterske vilje som er avgjørende, ettersom lovbryteren kan representere en like stor fare for samfunnet, uavhengig av om han har klart å fullbyrde sin handling eller ikke.⁹⁶

4.3 Gjentakelsesfare

4.3.1 Innledning

Vilkåret om gjentakelsesfare fremkommer av § 40 andre ledd. Her oppstilles det vilkår om at det må foreligge «en nærliggende fare for at lovbryteren på nytt vil begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.» Det fremgår av ordlyden at gjentakelsesfaren knytter seg til et fremtidig alvorlig lovbrudd som er nevnt i § 40 første ledd. Dersom det foreligger «en

---

⁹¹ Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) s. 107.

⁹² *ibid.* s. 106-107.

⁹³ Eksempelvis HR-2017-290-A avsnitt 42 og Rt. 2005 s. 149 avsnitt 10.

⁹⁴ Før lovendringen i 2012 finnes det eksempler fra rettspraksis som drøfter forvaring av barn der barnet har begått andre handlinger enn drap, jf. Rt. 2002 s. 1677 (Grovt ran) og RG 2007 s. 544 (Grovt skadeverk ved ildspåsettelse).

⁹⁵ Et eksempel på dette er TKISA-2017-90977 der en gutt på 17 år og seks måneder hadde begått et drapsforsøk. Tingretten kom til under tvil at gutten ikke skulle idømmes forvaring.

⁹⁶ Storvik s. 42.

nærliggende fare» for at lovbyteren skal begå et mindre alvorlig lovbrudd er vilkåret til gjentakelsesfare ikke oppfylt.

Ordlyden av «nærliggende fare» peker i retning av at det må foreligge kvalifisert sannsynlighetsovervekt for at lovbyteren kommer til å begå et alvorlig lovbrudd i fremtiden. Forarbeidene uttaler at gjentakelsesfaren må være kvalifisert og reell på domstidspunktet.⁹⁷ Retten må dermed vurdere den konkrete gjentakelsesfaren på tidspunktet for når dommen blir avsagt. Det fremgår videre av de samme forarbeidene at kravet til gjentakelsesfare kan variere etter alvorlighetsgraden til den begåtte forbrytelsen, og etter hvor alvorlige handlinger det er fare for i fremtiden.⁹⁸

Strl. § 40 fjerde ledd oppstiller ulike momenter som retten «skal» legge vekt på ved vurderingen av om det foreligger en kvalifisert og reell gjentakelsesfare. Retten har dermed en plikt til å vurdere disse momentene. Momentene er imidlertid ikke uttømmende. Det vil si at domstolen kan vektlegge andre momenter som ikke fremkommer av loven. Etersom loven legger opp til at retten skal vurdere ulike momenter, indikerer dette at domstolene skal foreta en helhetsvurdering av om vilkåret er oppfylt. Momentene som fremgår av strl. § 40 fjerde ledd er «det begåtte lovbruddet sammenholdt særlig med lovbyterens atferd og sosiale og personlige funksjonsevne (...) (og) om lovbyteren tidligere har begått eller forsøkt å begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.»

Det er lagt til grunn i forarbeider og rettspraksis at jo yngre lovbyteren er, og særlig der lovbyteren er mindreårig, er det mer usikkert å bedømme gjentakelsesfaren.⁹⁹ Dette har sammenheng med barnets potensial for modning og endring.¹⁰⁰ På bakgrunn av dette er gjentakelsesvilkåret et problematisk vilkår å drøfte for domstolene. Jeg foretar dermed en grundig analyse av dette vilkåret.

4.3.2 Det begåtte lovbruddet

Utgangspunktet for vurderingen av tilbakefallsfaren er forbrytelsen som barnet har begått.¹⁰¹ Sentrale momenter i tilknytning til den begåtte forbrytelsen er forbrytelsens art og karakter.¹⁰²

---

⁹⁷ Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) s. 111.

⁹⁸ I.c.

⁹⁹ Rt. 2002 s. 1677 s. 1682 og Prop. 135 L (2010-2011) s. 103.

¹⁰⁰ NOU 2002: 4 s. 253.

¹⁰¹ Storvik s. 45.

¹⁰² Rt. 2007 s. 187 avsnitt 12.

Ettersom jeg under punkt 4.7.2 argumenter for at det er kun drap eller drapsforsøk som kan legitimere forvaring av barn, betyr dette at retten må vurdere omstendighetene rundt drapshandlingen eller drapsforsøket som er begått. I Vollen-saken pekte Høyesterett på at planleggingen, gjennomføringen og motivet for drapet talte for at det forelå gjentakelsesfare.¹⁰³ Dette innebærer at slike omstendigheter er relevante ved vurderingen av om det begåtte lovbruddet taler for at det foreligger gjentakelsesfare.

Videre har Høyesterett uttalt i Rt. 2007 s. 187 at dersom en person har begått flere alvorlige forbrytelser, som hver for seg kan legitimere forvaringsstraff, og der det er ulike ofre, stilles det ikke strenge krav til andre objektive indikasjoner på tilbakefallsfare.¹⁰⁴ Dette tilsier at dersom et barn har begått flere drap og/eller drapsforsøk skal det ikke mye til for at vilkåret om gjentakelsesfare er oppfylt. Spørsmålet blir dermed om den rettssetningen som ble lagt til grunn i Rt. 2007 s. 187 også gjelder der lovbrøyteren er et barn.

En dom fra lagmannsretten kan belyse denne problemstillingen. I LA-2017-112563 ble en gutt som var 15 år og seks måneder på gjerningstidspunktet dømt for drap på to personer.¹⁰⁵ Lagmannsretten kom til at gutten skulle idømmes 11 års ubetinget fengsel, og ikke forvaring. Det var vilkåret om gjentakelsesfare, i lys av kravet om «ekstraordinære omstendigheter», som gjorde at lagmannsrettens flertall kom til at gutten ikke skulle idømmes forvaring. De pekte blant annet på at siktede tidligere ikke hadde begått alvorlige lovbrudd, og de sakkyndige hadde lagt til grunn at det var lav risiko for fremtidig vold. Flertallet la deretter vekt på guttens potensial for utvikling og modning. Denne avgjørelsen illustrerer at til tross for at et barn har begått flere drap, må det foreligge andre faktorer som i tilstrekkelig grad taler for gjentakelsesfare. Dette tyder på at rettssetningen i Rt. 2007 s. 187 har begrenset overføringsverdi.

Rettssetningen i Rt. 2007 s. 187 senker terskelen for at tilbakefallsvilkåret skal anses oppfylt. Vilkåret om «ekstraordinære omstendigheter» må imidlertid være oppfylt. Dette vilkåret setter en høy terskel for å idømme forvaring. Dersom det kun er gjerningspersonens begåtte forbrytelser som legitimerer forvaringsstraff, vil vilkåret om «ekstraordinære omstendigheter» ikke anses oppfylt.¹⁰⁶ Dette innebærer at det stilles strenge krav til andre objektive

---

¹⁰³ HR-2017-290-A avsnitt 47.

¹⁰⁴ Avsnitt 12.

¹⁰⁵ Saken omhandlet det mye omtalte dobbeltdrapet i Kristiansand i 2016, der en 14 år gammel gutt og en 48 år gammel kvinne ble knivdrept.

¹⁰⁶ Se punkt 4.7.2 for det nærmere innholdet av dette vilkåret.

holdepunkter for at det foreligger en gjentakelsesfare. Lagmannsretten virker å legge til grunn den samme tilnærming i LA-2017-112563. Dette styrker argumentet over.

Å vurdere faren for at en lovbrøyer kommer til å begå nye lovbrudd i fremtiden er en vanskelig prosess. Dette har blitt poengtert av blant annet Eskeland som har pekt på at man ikke har gode kriterier for å forutsi farligheten for at en lovbrøyer skal begå nye lovbrudd i fremtiden.¹⁰⁷ Også rettspsykiatere har anerkjent at det er vanskelig å stille risikoprognoser for fremtidig kriminelle handlinger.¹⁰⁸ Der lovbrøyeren er et barn vil det være enda større usikkerhet ved denne vurderingen. Barn har større potensial enn voksne for modning og endring.¹⁰⁹ Ved vurderingen av gjentakelsesfaren der lovbrøyeren er et barn, bør det derfor foreligge så mange objektive holdepunkter som mulig for at domstolene kan konkludere med at det foreligger en gjentakelsesfare. Dette taler også for at rettssetningen i Rt. 2007 s. 187 har begrenset overføringsverdi.

Argumentasjonen over viser dermed at flere momenter taler for at rettssetningen i Rt. 2007 s. 187 har begrenset overføringsverdi der lovbrøyeren er et barn. Til tross for at et barn har begått flere drap og/eller drapsforsøk må det foreligge andre objektive holdepunkter som i stor grad indikerer at det foreligger fare for gjentakelse.

4.3.3 Lovbrøyerens atferd og sosiale og personlige funksjonsevne

Det følger av strl. § 40 fjerde ledd at den begåtte forbrytelsen skal sammenholdes med «lovbrøyerens atferd og sosiale og personlige funksjonsevne». Ordlyden av dette momentet trekker i retning av at personlige trekk ved lovbrøyeren er av betydning for vurderingen. Med «atferd» siktes det blant annet til hvordan lovbrøyeren opptrer i samfunnet, både forut for og etter lovbruddet.¹¹⁰ Aggressiv atferd er et eksempel som kan trekke i retning av gjentakelsesfare.¹¹¹ Lovbrøyerens «sosiale (...) funksjonsevne» peker på lovbrøyerens sosiale miljø, for eksempel om han er del av et rusmiljø eller kriminelt miljø. Med «personlige funksjonsevne» siktes det til lovbrøyerens egen personlighet og psyke.

---

¹⁰⁷ Ståle Eskeland, *Strafferett*, 4. utgave, Oslo 2015 s. 390.

¹⁰⁸ Randi Rosenqvist og Kirsten Rasmussen, *Rettspsykiatri i praksis*, 2. utg., Oslo 2004 s. 79.

¹⁰⁹ NOU 2002: 4 s. 253 og HR-2017-290-A avsnitt 77.

¹¹⁰ Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) s. 107.

¹¹¹ Rt. 2007 s. 187 avsnitt 12.

Det fremgår av forarbeidene at lovbrysterens evne til å mestre sin egen livssituasjon og til å vurdere sin egen tilstand og forholdene til omverdenen skal tillegges vekt.¹¹² Videre er det av betydning om barnet har en støttende og ressurssterk omgangskrets. Dette taler mot gjentakelsesfare.¹¹³ Motsatt vil en manglende tilhørighet til et sosialt nettverk, eller tilknytning til et rusmiljø eller kriminelt miljø tale for gjentakelsesfare.¹¹⁴ Dersom barnet har tilhørighet til et kriminelt nettverk, må retten ta med i vurderingen at det er mulighet for at dette nettverket har opphørt ved utgangen av en alternativ fengselsstraff. Dette gjelder spesielt dersom det kriminelle nettverket består av andre mindreårige.

Strl. § 40 femte ledd inneholder et krav om at retten skal foreta en personundersøkelse eller rettspsykiatrisk undersøkelse. Disse undersøkelsene skal kartlegge barnets behov, risiko og responsivitet.¹¹⁵ Dette gjøres ved å undersøke barnets tidligere eller nåværende forbrytelser, familieforhold og vennerelasjoner, oppdragelse, utdanning eller jobb, rusproblemer, personlighet og atferd, og holdninger og orientering.¹¹⁶ Det er videre fremmet i forarbeidene at lovbrysterens tilstand og funksjonsevne på gjerningstidspunktet og domstidspunktet er relevant ved vurderingen av gjentakelsesfare.¹¹⁷ Personundersøkelsen eller den rettspsykiatriske undersøkelsen brukes derfor hyppig av domstolene for å fastlegge om gjentakelsesvilkåret er oppfylt.

I Vollen-saken ble den domfelte jentas psykiske helsetilstand drøftet grundig. Høyesterett pekte på at flere uavhengige rettspsykiatrisk sakkyndige hadde kommet frem til at jenta hadde massive personlighetsmessige avvik. De sakkyndige konkluderte med at jenta hadde en hoveddiagnose i form av en «Emosjonelt ustabil personlighetsforstyrrelse, Borderline type», og bidiagnoser i form av «Blandet dissosiativ lidelse» og «Usosialisert atferdsforstyrrelse».¹¹⁸ Det ble også pekt på at behandling av jenta vil være «ekstremt krevende» og at hun har behov for «meget langvarig behandling.»¹¹⁹ Dette mente Høyesterett talte for at det forelå gjentakelsesfare.¹²⁰

---

¹¹² Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) s. 108.

¹¹³ Storvik. s. 45-46.

¹¹⁴ I.c.

¹¹⁵ NOU 2008: 15 s. 166.

¹¹⁶ I.c.

¹¹⁷ Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) s. 108.

¹¹⁸ HR-2017-290-A avsnitt 57.

¹¹⁹ *ibid.* avsnitt 59-60.

¹²⁰ *ibid.* avsnitt 65.

Det har tidligere vært skepsis rundt diagnostisering av barn. I Vollen-saken viser Høyesterett til en uttalelse fra de sakkyndige om at dette synspunktet har endret seg de siste 10-15 årene. De uttaler at det nå er «klinisk og vitenskapelig godt belegg» for å bruke personlighetsforstyrrelsesdiagnoser på barn og ungdom.¹²¹ I samme avsnitt viser Høyesterett til at vurderingen av gjentakelse er mer usikker jo yngre barnet er på grunn av barnets potensial for utvikling.¹²² Det er imidlertid problematisk at Høyesterett ikke drøfter dette ytterligere.

Barn gjennomgår i ungdomstiden en utvikling på flere områder. Endringene i barnets evner skjer raskt og de er betydelige.¹²³ De gjelder blant annet barnets fysiske, intellektuelle, følelsesmessige og sosiale evner.¹²⁴ Barn utvikler seg individuelt og følger ulike utviklingsløp.¹²⁵ Et barn kan dermed for eksempel være fysisk velutviklet, men følelsesmessig umodent.¹²⁶ Dette innebærer at ulike mindreårige lovbrøyttere har utviklet seg i ulik grad, til tross for at de er rundt samme alder. På bakgrunn av dette burde domstolene foreta konkrete vurderinger i hver enkelt sak, der de drøfter barnets utvikling på domstidspunktet.

En annen viktig side av barnets utvikling er den kognitive utviklingen. Denne utviklingen skjer gradvis fra forut for ungdomstiden og til midten av 20-årene.¹²⁷ Utviklingen gjør barnet bedre egnet til å behandle informasjon og til å tenke hypotetisk og abstrakt.¹²⁸ I tillegg har den betydning for barnets evne til å tilpasse seg sosiale settinger og å styre egen atferd.¹²⁹ Dette innebærer at utviklingen påvirker barnets evne til å bedømme situasjoner og ta beslutninger.¹³⁰ En forutsetning for at barnet skal klare dette er tilstrekkelige kognitive

---

¹²¹ *ibid.* avsnitt 78.

¹²² *l.c.*

¹²³ Laurence Steinberg og Robert G. Schwartz, "Developmental Psychology Goes to Court" i *Youth on trial: A developmental perspective on juvenile justice*, Thomas Grisso og Robert G. Schwartz (red.), Chicago/London 2000 s. 9-31, s. 23.

¹²⁴ *l.c.*

¹²⁵ Fomes s. 46.

¹²⁶ Steinberg og Schwartz s. 24.

¹²⁷ Jason Chein m.fl., "Peers increase adolescent risk taking by enhancing activity in the brain's reward circuitry" i *Developmental Science*, 2011 nr. 14 (2) s. F1-F10, s. F2.

¹²⁸ Steinberg og Schwartz s. 25.

¹²⁹ Eveline A. Crone og Ronald E. Dahl, "Understanding adolescence as a period of social-affective engagement and goal flexibility" i *Nature Reviews Neuroscience*, 2012 nr. 13 (9) s. 636-650, s. 636-638.

¹³⁰ Laurence Steinberg og Elizabeth S. Scott, "Less Guilty by Reason of Adolescence. Developmental Immaturity, Diminished Responsibility and the Juvenile Death Penalty" i *American Psychologist*, 2003 nr. 58 (12) s. 1009-1018, s. 1011 følgende.

evner.¹³¹ Barnet må kunne forstå situasjonen og resonnere for å ta en god beslutning.¹³² Det er ikke kun barnets kognitive evner som gjør at barnet kan bedømme en situasjon og ta gode beslutninger.¹³³ Andre faktorer av betydning er barnets risikovurdering, evnen til fremtidsrettet tenking, påvirkning fra jevnaldrende og barnets selvkontroll.¹³⁴

Ettersom barnet er i en omfattende utvikling i ungdomstiden, er det gode sjanser for at barnets evne til å bedømme situasjoner og fatte gode beslutninger endrer seg når det blir voksent.¹³⁵ Det er denne utviklingen, fra barn til voksen, som gjør at det er mye usikkerhet ved vurderingen av gjentakelsesfaren der lovbryster er et barn. Jenta i Vollen-saken var 17 år gammel ved domstidspunktet. Retten skulle dermed vurdere tilbakefallsfaren mange år før hennes kognitive utvikling var ferdig. Den omfattende og hurtige utviklingen som jenta vil gjennomgå burde ha blitt problematisert ytterligere av Høyesterett.

At Høyesterett ikke drøftet dette grundigere er spesielt uheldig med tanke på hvilken straffereaksjon jenta ble idømt. Det er i psykologien lagt til grunn at det er mye enklere å endre et barns livsløp enn en voksen.¹³⁶ Samtidig er ungdomstiden en periode der barnets egenskaper former og befester seg.¹³⁷ Barnets erfaringer har dermed også betydning i voksen alder.¹³⁸ Dette medfører at barnet lett påvirkes av reaksjonsvalget som retten idømmer barnet. Reaksjonsvalget har dermed meget stor betydning for barnet.¹³⁹ Den straffereaksjonen som barnet blir idømt har et større potensial for å påvirke barnet positivt sammenlignet med en voksen lovbryster, men den har også et tilsvarende potensial for å påvirke barnet negativt.¹⁴⁰ Ettersom forvaring er den mest inngripende og belastende straffereaksjonen vi har i norsk rett, burde Høyesterett foretatt en grundigere vurdering av jentas mulighet for modning og endring.

---

¹³¹ Fornes s. 48.

¹³² Elizabeth S. Scott, "Criminal Responsibility in Adolescence: Lessons from Developmental Psychology" i *Youth on Trial: A Developmental Perspective on Juvenile Justice*, Thomas Grisso, Robert G. Schwartz (red.), Chicago/London 2000 s. 291-324, s. 302.

¹³³ Laurence Steinberg, "Adolescent Development and Juvenile Justice" i *Annual Review of Clinical Psychology*, 2009a nr. 5 s. 459-485, s. 468.

¹³⁴ Steinberg og Scott s. 1012.

¹³⁵ *ibid.* s. 1014.

¹³⁶ Steinberg og Schwartz s. 23.

¹³⁷ *l.c.*

¹³⁸ *l.c.*

¹³⁹ Fornes s. 53.

¹⁴⁰ *l.c.*

Gjennomgangen i dette punktet viser de problematiske sidene ved å vurdere gjentakelsesfaren der lovbryteren er et barn. Ved fremtidige saker burde domstolene foreta grundigere analyser av disse sidene ved gjentakelsesfaren, enn det Høyesterett gjorde i Vollen-saken. Domstolene vil på denne måten bedre fremme hensynet til barnets beste i den konkrete saken.

4.3.4 Tidligere alvorlige forbrytelser

Strl. § 40 fjerde ledd sier at det skal «særlig legges vekt på» tidligere alvorlige forbrytelser som lovbryteren har begått. Ordlyden av «særlig legges vekt på» indikerer at momentet er tungtveiende i den skjønnsmessige helhetsvurderingen. Med «tidligere har begått eller forsøkt å begå» menes forbrytelser som lovbryteren har begått eller forsøkt å begå forut for de handlingene som tiltalen nå omhandler.¹⁴¹ Det fremgår videre av strl. § 40 fjerde ledd siste punktum at det må være tale om alvorlige forbrytelser som er «nevnt i første ledd». Dersom lovbryteren har begått flere alvorlige forbrytelser tidligere, er sannsynligheten for gjentakelsesfare større.¹⁴² Dette har også blitt tillagt stor vekt av Høyesterett, som har beskrevet en slik atferd som et kriminelt «mønster».¹⁴³

Det fremgår av forarbeidene at man kan også idømmes forvaring dersom man ikke tidligere har begått alvorlige forbrytelser, men terskelen for dette er høy og skal kun skje unntaksvis.¹⁴⁴ Departementet viser til tidligere forarbeidsuttalelser der det ble lagt til grunn at:

(det kan) ikke utelukkes at enkelte tilregnelige lovbytere allerede etter å ha begått én alvorlig forbrytelse som krenket andres liv, helse eller frihet, har vist en så farlig atferd at det av hensyn til beskyttelsen av samfunnet må kunne reageres med forvaring dersom tidsbestemt straff ikke anses for å være tilstrekkelig.¹⁴⁵

Høyesterett har sluttet seg til dette og uttalt at terskelen med hensyn til de objektive holdepunkter for gjentakelsesfare må ligge høyere der lovbyteren ikke har begått tidligere alvorlige forbrytelser.¹⁴⁶

Departementet og Høyesterett uttaler seg på generelt grunnlag. De tar ikke opp problemstillingen i tilknytning til situasjonen der lovbyteren er et barn. Spørsmålet er dermed

---

¹⁴¹ l.c.

¹⁴² l.c.

¹⁴³ Rt. 2007 s. 791 avsnitt 20.

¹⁴⁴ Ot.prp. nr. 46 (2000-2001) s. 31.

¹⁴⁵ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 277-280.

¹⁴⁶ Rt. 2007 s. 183 avsnitt 13.

om det burde stilles krav om at barnet har tidligere begått eller forsøkt å begå alvorlige forbrytelser ved idømmelse av forvaring.

I NOU 2002: 4 ble det fremmet forslag om å innta et slikt vilkår på generelt grunnlag. Flertallet i Straffelovkommisjonen uttalte at ved bortfall av vilkåret om tidligere alvorlige forbrytelser har man:

rokket ved den prinsipielle grunnforutsetningen som ga forvaringsordningen legitimitet. Idømmelse av tidsbestemt straff er en meget inngripende strafferettslig reaksjon og bør derfor i det minste være forankret i noen objektivt konstaterbare kriterier. Gjentakelse er det sikreste indisiet man har på at en lovbrøyer kan betraktes som farlig, siden farlighetsbegrepet nettopp tar sikte på å gi uttrykk for at vedkommende kan komme til å begå en ny straffbar handling av tilsvarende eller liknende alvorlighetsgrad.¹⁴⁷

Som kommisjonen peker på er tidligere alvorlige forbrytelser det sikreste indisiet på at en lovbrøyer kan komme til å begå en ny straffbar handling i fremtiden. Denne begrunnelsen gjør seg ekstra gjeldende der lovbrøyeren er et barn. Gjennomgangen over viser at det er store usikkerhetsmomenter ved vurderingen av gjentakelsesfaren ved mindreårige lovbrøyer. Vurderingen av gjentakelsesfaren burde derfor inneholde så mange objektive kriterier som mulig. Å innta et slikt vilkår vil dermed gjøre vurderingen av om det foreligger gjentakelsesfare mer objektiv. Dette taler sterkt for at det burde stilles krav om at barnet har tidligere begått eller forsøkt å begå alvorlige forbrytelser.

Adgangen til å idømme en lovbrøyer forvaring basert på én alvorlig forbrytelse har også vært kritisert i teorien. Det har her blant annet blitt pekt på at denne ordningen ikke er tilstrekkelig til å forsvare det bruddet med skyldprinsippet som forvaringen innebærer.¹⁴⁸ Gröning m.fl. mener at forvaringsordningen kan forsvares, men kun ut fra en nødrettsbetraktning.¹⁴⁹ Der en lovbrøyer har begått gjentatte og svært alvorlige forbrytelser mot andre individer, og det er grunn til å tro at han vil begå nye slike lovbrudd, bør hensynet til potensielle offer få gjennomslag på bekostning av skyldprinsippet.¹⁵⁰ Dette taler også for at det burde stilles krav om at barnet har tidligere begått eller forsøkt å begå alvorlige forbrytelser.

---

¹⁴⁷ NOU 2002: 4 s. 253.

¹⁴⁸ Gröning, Husabø og Jacobsen s. 618.

¹⁴⁹ l.c.

¹⁵⁰ l.c.

Adgangen til å idømme barn forvaring er meget snever. Dette har sammenheng med vilkåret som ble inntatt i 2012 om at det kreves «helt ekstraordinære omstendigheter». I tillegg viser strl. § 40 fjerde ledd at tidligere alvorlige forbrytelser er et tungtveiende moment i vurderingen ettersom det skal «særlig legges vekt på». Det kan dermed vanskelig tenkes at et barn blir idømt forvaring der vedkommende kun har begått én alvorlig forbrytelse. Domspremissene i LA-2017-112563 viser at gjentakelsesvilkåret ikke var oppfylt blant annet fordi gutten tidligere ikke hadde begått alvorlige handlinger. Dette taler for at det ikke er behov for å innta et vilkår om tidligere alvorlige forbrytelser.

Jeg mener imidlertid at dette argumentet må vike. Til tross for at det kan argumenteres mot behovet for å innta et slikt vilkår, viser rettspraksis at retten har kommet til at gjentakelsesvilkåret er oppfylt selv om barnet ikke har begått tidligere alvorlige forbrytelser.¹⁵¹ Ettersom gjentakelsesvurderingen er meget usikker der lovbyteren er et barn, er det et ekstra behov for objektive konstaterbare kriterier. Et slikt vilkår vil også hjelpe domstolene ved at det begrenser rettens skjønnsmessige vurdering av gjentakelsesfare. Dette vil i tillegg styrke barnets rettsikkerhet ved at domstolenes rettsanvendelse bygger på flere objektive kriterier, og ikke en skjønnsmessig helhetsvurdering. På bakgrunn av dette burde det være et vilkår om at barnet har tidligere begått eller forsøkt å begå alvorlige forbrytelser.

Det fremgår ikke av strl. § 40 fjerde ledd siste punktum om det stilles krav til at lovbyteren er ilagt en strafferettslig reaksjon for de tidligere forbrytelsene. I forarbeidene er det imidlertid lagt til grunn at det ikke er krav om at lovbyteren er ilagt en strafferettslig reaksjon for det tidligere forholdet.¹⁵² Spørsmålet om tidligere atferd hører prosessuelt under straffespørsmålet, men forarbeidene har lagt til grunn at beviskravene er de samme som under skyldspørsmålet.¹⁵³ Påtalemyndigheten må dermed ta med forholdene i bevisvurderingen og bevise at lovbyteren har begått de tidligere lovbruddene på lik linje som at han er skyldig i den aktuelle tiltalen. Dersom de tidligere forbrytelsene ikke er tilstrekkelig bevist kan de ikke tillegges vekt.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Tingretten kom til i TKISA-2017-78612 at gutten kunne idømmes forvaring. Dette ble omgjort av lagmannsretten i LA-2017-112563.

¹⁵² Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) s. 111.

¹⁵³ I.c.

¹⁵⁴ Storvik s. 47.

Et særskilt spørsmål som oppstår er om domstolene kan legge vekt på forbrytelser som barnet begikk mens vedkommende var under den kriminelle lavalderen. Forarbeidene har lagt til grunn at domstolene kan tillegge slike forhold vekt. Det uttales her at:

(d)et stilles ikke noe krav om at lovbrøyteren er blitt dømt for det tidligere lovbruddet. Lovbrøyteren var kanskje sinnssyk på gjerningstiden og ble tatt hånd om av det psykiske helsevern, slik at det ikke ble reist sak. Han eller hun kan også ha vært under den kriminelle lavalderen.¹⁵⁵

Rettspraksis fra Høyesterett går langt i å bekrefte denne uttalelsen. I Rt. 2014 s. 495 la Høyesterett vekt på forbrytelser som domfelte hadde begått da han var 14, uten å drøfte problemstillingen nærmere.¹⁵⁶ Det samme gjorde Høyesterett i Vollen-saken.¹⁵⁷ Det er dermed klart at domstolene kan vektlegge handlinger som lovbrøyteren begikk da vedkommende var under den kriminelle lavalderen.

4.4 Tidsbestemt fengselsstraff er ikke tilstrekkelig til å verne samfunnet

Det siste alminnelige vilkåret i strl. § 40 omtales som grunnvilkåret.¹⁵⁸ Selv om det anses som grunnvilkåret, drøfter domstolene vanligvis de to øvrige vilkårene først.¹⁵⁹ Vilkaeret formuleres i § 40 første ledd første punktum som «(n)år fengselsstraff ikke anses tilstrekkelig til å verne andres liv, helse eller frihet». Ordlyden peker på at retten må vurdere om idømmelse av en alternativ fengselsstraff vil være nok til å verne samfunnet. Man skal ved denne vurderingen ta utgangspunkt i den utførte handlingen og den alternative fengselsstraffen som retten kommer frem til. Også gjentakelsesfaren man har konstatert står sentralt ved denne vurderingen.¹⁶⁰ Ved vurderingen forutsettes det at domfelte skal sone hele den alternative fengselsstraffen, uten at det tas hensyn til mulig prøveløslatelse.¹⁶¹ Det rettslige spørsmålet som domstolene må ta stilling til er om hensynet til samfunnsvern krever

---

¹⁵⁵ Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) s. 108.

¹⁵⁶ Avsnitt 30-31.

¹⁵⁷ HR-2017-290-A avsnitt 49-50.

¹⁵⁸ Gröning, Husabø og Jacobsen s. 620.

¹⁵⁹ I.c.

¹⁶⁰ I.c.

¹⁶¹ HR-2017-290-A avsnitt 66.

at det må være en mulighet for å holde lovbyrteren fortsatt frihetsberøvet etter at den alternative fengselsstraffen er ferdig sonet.¹⁶²

Det er en nær sammenheng mellom gjentakelsesvilkåret og vilkåret om at tidsbestemt fengselsstraff ikke er tilstrekkelig til å verne samfunnet. Dette er også understreket i rettspraksis.¹⁶³ Den største forskjellen mellom disse vilkårene er at fokuset flyttes fra domstidspunktet til tidspunktet for løslatelse etter ferdig soning.¹⁶⁴ Spørsmålet er om gjentakelsesfaren også foreligger på løslatelsestidspunktet slik at hensynet til samfunnsvern legitimerer forvaring.

Omstendigheter som kan tale for at den alternative fengselsstraffen er tilstrekkelig for å verne samfunnet er for eksempel lengden på den alternative fengselsstraffen. Dersom den tidsbestemte fengselsstraffen er lang er det vanskeligere å bedømme gjentakelsesfaren på løslatesestidspunktet. Dermed foreligger det en høyere terskel for at retten skal anse grunnvilkåret som oppfylt dersom de legger til grunn en lang alternativ fengselsstraff.¹⁶⁵

Ved vurderingen av den alternative fengselsstraffen er det av stor betydning om lovbyrteren er voksen eller et barn. Høyesterett la til grunn i Vollen-saken at den alternative fengselsstraffen var 8-9 år,¹⁶⁶ mens for en voksen person ville straffen vært 18 år.¹⁶⁷ At retten kommer frem til betydelige lavere alternative fengselsstraffer for barn kan tyde på at det kan vanskelig tenkes situasjoner der lengden på den alternative fengselsstraffen taler mot idømmelse av forvaring.

Her vil imidlertid lovbyrteren unge alder komme inn som en faktor. Den alternative fengselsstraffen må vurderes i lys av lovbyrterens alder og mulighet for utvikling og endring. Barnets kognitive utvikling fortsetter frem til midten av 20-årene.¹⁶⁸ I tillegg utvikler barnets fysiske, følelsesmessige, intellektuelle og sosiale evner seg raskt og betydelig i ungdomstiden.¹⁶⁹ Denne utviklingen medfører at barnet kan ha modnet og endret seg mye over få år. Dette gjør det vanskelig for retten å vurdere gjentakelsesfaren på løslatelsestidspunktet. På bakgrunn av dette vil alternative fengselsstraffer på noen år anses

---

¹⁶² l.c.

¹⁶³ Rt. 2005 s. 301 avsnitt 22.

¹⁶⁴ Rt. 2007 s. 187 avsnitt 23.

¹⁶⁵ l.c.

¹⁶⁶ HR-2017-290-A avsnitt 39.

¹⁶⁷ *ibid.* avsnitt 38.

¹⁶⁸ Chein m. fl. s. F2

¹⁶⁹ Steinberg og Schwartz s. 23.

som lange fengselsstraffer der lovbrysteren er et barn. Dette øker terskelen for at vilkåret skal anses som oppfylt.

En annen omstendighet som kan tale mot at vilkåret er oppfylt er muligheten for tvangsinnleggelse på psykiatrisk sykehus etter endt soning. Etter psykisk helsevernloven § 3-3 første ledd nr. 3 bokstav b kan en person tvangsinnlegges der personen utgjør «en nærliggende og alvorlig fare for eget eller andres liv eller helse».¹⁷⁰ Dette vilkåret ligner på gjentakelsesvilkåret i strl. § 40. Dersom en person har en alvorlig sinnslidelse, men anses som tilregnelig i gjerningstidspunktet, skal personen idømmes straff og ikke tvungent psykisk helsevern. Denne sinnslidelsen kan imidlertid medføre at vilkårene for tvungent psykisk helsevern er oppfylt ved endt soning. Samfunnet kan på denne måten være vernet på bakgrunn av denne bestemmelsen. Dette momentet ble fremmet av forsvareren til jenta i Vollen-saken, men førte ikke frem fordi Høyesterett anså det som usikkert om jenta oppfylte vilkårene for tvungent psykisk helsevern.¹⁷¹

4.5 Mindre alvorlige forbrytelser

Idømmelse av forvaring der lovbrysteren har begått mindre alvorlige forbrytelser er omfattet av strl. § 40 tredje ledd. Disse forbrytelsene må også være rettet mot andres liv, helse eller frihet.¹⁷² Lovbruddet må gå inn under en av kategoriene som fremkommer av § 40 første ledd. Det kreves videre at lovbrysteren tidligere har begått eller forsøkt å begå alvorlige forbrytelser.¹⁷³ I tillegg må det være en «nær sammenheng» mellom den begåtte forbrytelsen og de tidligere handlingene.¹⁷⁴ Til slutt kreves det en stor fare for gjentakelse.¹⁷⁵

Strl. § 40 tredje ledd setter ingen begrensinger for hvilke personer som kan dømmes til forvaring der vedkommende har begått mindre alvorlige forbrytelser. Heller ikke forarbeidene sier noe om dette. Dette innebærer i utgangspunktet at også barn kan idømmes forvaring for mindre alvorlige forbrytelser.

---

¹⁷⁰ Lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven).

¹⁷¹ HR-2017-290-A avsnitt 67-68.

¹⁷² Gröning, Husabø og Jacobsen s. 621.

¹⁷³ Strl. § 40 tredje ledd bokstav a).

¹⁷⁴ Strl. § 40 tredje ledd bokstav b).

¹⁷⁵ Strl. § 40 tredje ledd bokstav c).

Til tross for at lovteksten i strl. § 40 tredje ledd åpner for å idømme barn forvaring ved mindre alvorlige forbrytelser, er det svært usannsynlig at dette vil skje.¹⁷⁶ De strenge vilkårene i strl. § 40, og særlig kravet til “ekstraordinære omstendigheter”, gjør at domstolenes adgang til å idømme barn forvaring etter § 40 er meget snever. Dette illustreres blant annet ved at alle sakene som har drøftet spørsmålet om forvaring av barn etter lovendringen, har omhandlet drap eller drapsforsøk.¹⁷⁷ Jeg drøfter også under punkt 4.7.2 at det er kun ved drap eller drapsforsøk at barn bør kunne idømmes forvaring. På bakgrunn av dette drøfter jeg ikke nærmere domstolenes adgang til å idømme barn forvaring ved mindre alvorlige forbrytelser.

4.6 «Kan»-vurderingen

Det følger av strl. § 40 første ledd første punktum at forvaring «kan» idømmes dersom de øvrige vilkårene er oppfylt. Det vil si at dersom retten kommer til at vilkårene for forvaring er oppfylt, er det opp til retten selv å bestemme om barnet skal idømmes forvaring eller ikke. Domstolene har dermed ingen plikt til å idømme forvaring i den konkrete saken.

Høyesterett har pekt på at «kan»-skjønnet har begrenset betydning dersom de øvrige vilkårene for forvaring er oppfylt.¹⁷⁸ Høyesterett uttalte imidlertid i den samme saken at dersom rettsanvendelsen skaper tvil, og det er tale om en ung lovbrøyer, kan en slik skjønsmessig vurdering ha realitetsbetydning.¹⁷⁹ Høyesterett åpnet dermed for at «kan»-skjønnet kan ha betydning der lovbrøyeren er et barn.

Det finnes også et eksempel fra underrettspraksis, RG 2007 s. 544, der retten kom frem til at forvaring ikke skulle idømmes, til tross for at vilkårene for forvaring var oppfylt.

Lagmannsretten begrunnet dette i «kan»-skjønnet i strl. 1902 § 39c nr. 1. I dommen viser lagmannsretten til uttalelsene i Rt. 2002 s. 1677, og det ble lagt særlig vekt på tiltaltes unge alder. På bakgrunn av dette mente de at det forelå «spesielle omstendigheter» som gjorde at idømmelse av forvaring kunne unnlates.

Til tross for at lagmannsretten i RG 2007 s. 544 baserte sin avgjørelse på «kan»-skjønnet i strl. 1902 § 39c nr. 1, kan det diskuteres om dette skjønnet er overflødig i dagens regelverk.

---

¹⁷⁶ Samme retning; Fornes s. 413-414.

¹⁷⁷ HR-2017-290-A (drap), TKISA-2017-90977 (drapsforsøk) og LA-2017-112563 (dobbeltdrap).

¹⁷⁸ Rt. 2002. s. 1677 s. 1682.

¹⁷⁹ l.c.

Dommen i RG 2007 s. 544 ble avsagt før vilkåret om «helt ekstraordinære omstendigheter» ble inntatt i loven. Dette ble først inntatt i 2012. Vurderingen som lagmannsretten foretok i RG 2007 s. 544 ville dermed i dag blitt gjort under dette vilkåret. Det samme vil uttalelsen i Rt. 2002 s. 1677 om at «kan»-skjønnnet kan ha betydning dersom rettsanvendelsen skaper tvil og lovbrøteren er ung. Disse momentene vil gjøre seg gjeldende ved en vurdering av om det foreligger «helt ekstraordinære omstendigheter».

Dette synspunktet får også støtte av Høyesterett i Vollen-saken. Førstvoterende uttaler her at «jeg kan ikke se at det er andre momenter som kommer inn under kan-vurderingen etter § 39c enn de jeg allerede har vært inne på, som kan lede til et annet resultat.»¹⁸⁰ På bakgrunn av dette kan det konkluderes med at «kan»-skjønnnet har begrenset betydning der det er spørsmål om å idømme barn forvaring.

4.7 Det særskilte vilkåret om «helt ekstraordinære omstendigheter»

4.7.1 Innledning

Vilkåret om at det må foreligge «helt ekstraordinære omstendigheter» fremkommer av strl. § 40 første ledd siste punktum. Dette vilkåret ble tatt inn i strl. § 40 ved lov 20. januar 2012 nr. 6. Bestemmelsen sier at, «(e)r siktede under 18 år, kan forvaring ikke idømmes, med mindre det foreligger helt ekstraordinære omstendigheter.» Bestemmelsen viser at det klare utgangspunktet er at personer under 18 år ikke skal idømmes forvaring. Forvaring skal kun idømmes ved unntakstilfeller.

Av vilkåret fremkommer det at bestemmelsen kommer til anvendelse dersom «siktede (er) under 18 år». Ordlyden av at siktede «er» under 18 år er tvetydig. Det kan peke i retning av lovbrøteres alder på handlingstidspunktet, siktelsestidspunktet eller domstidspunktet.¹⁸¹ Ordlyden har blitt endret fra strl. 1902 § 39c annet ledd, der det sto «(d)er siktede var under 18 år på handlingstidspunktet». Den gamle bestemmelsen knyttet seg dermed til lovbrøterens

---

¹⁸⁰ HR-2017-290-A avsnitt 81.

¹⁸¹ Fornes s. 416-417.

alder på handlingstidspunktet, mens ordlyden av den nye bestemmelsen kan peke i retning av å ha flyttet tidspunktet til etter at handlingen er begått.¹⁸²

En slik ordlydstolkning vil imidlertid stride med hvordan alderskrav normalt behandles i norsk strafferett. Det er et alminnelig prinsipp i norsk strafferett at handlingstidspunktet er avgjørende ved straffansvar.¹⁸³ Dette kommer blant annet til uttrykk i tilregnelighetsbestemmelsen i strl. § 20 der det står at «lovbryteren (må) være tilregnelig på handlingstidspunktet.» Det kan også pekes på at vilkåret i strl. 2005 § 40 første ledd ble foreslått innført samtidig som strl. 1902 § 39c. De to bestemmelsene har de samme forarbeidene. Her fremkommer det at vilkåret kommer til anvendelse der lovbyteren var under 18 år på handlingstidspunktet.¹⁸⁴ Det kan dermed virke som en forglemmelse fra departementet sin side at de har lagt frem forslag til endring av samme lovbestemmelse i to ulike straffelover, med lik begrunnelse, men ulik ordlyd uten noen nærmere forklaring.¹⁸⁵ Med dette lagt til grunn så er det lovbyterens alder på *handlingstidspunktet* som er det avgjørende for om vilkåret om «helt ekstraordinære omstendigheter» kommer til anvendelse eller ikke.¹⁸⁶

4.7.2 Nærmere vurdering av «helt ekstraordinære omstendigheter»

Strl. § 40 første ledd siste punktum bruker formuleringen «helt ekstraordinære omstendigheter». Ordlyden av «helt ekstraordinære omstendigheter» peker i retning av en svært høy terskel for at vilkåret skal anses som oppfylt. Videre indikerer ordlyden at retten må foreta en skjønsmessig helhetsvurdering av om omstendighetene i saken legitimerer forvaringsstraff. Det må være tale om veldige spesielle omstendigheter som taler for at hensynet til barnets beste må vike for hensynet til samfunnsvern.

I forarbeidene er det lagt til grunn at adgangen til å idømme barn forvaring kan legitimeres fordi «det unntaksvis kan oppstå helt ekstraordinære tilfeller hvor forvaring vil være riktig reaksjon.»¹⁸⁷ Det uttales videre at domstolenes adgang er imidlertid «meget snever» og forvaring «tilnærmet aldri bør benyttes på lovbytere som var mindreårige på

---

¹⁸² I.c.

¹⁸³ Gröning, Husabø og Jacobsen s. 109.

¹⁸⁴ Prop. 135 L (2010-2011) s. 104 og 167.

¹⁸⁵ Fornes s. 417.

¹⁸⁶ *ibid.* s. 418.

¹⁸⁷ I.c.

handlingstidspunktet.»¹⁸⁸ Forarbeidene underbygger dermed terskelen som fremkommer av ordlyden i § 40 første ledd siste punktum.

Ordlyden og forarbeidene sier ingenting om hvilke omstendigheter eller momenter som er relevante ved vurderingen av om det foreligger «helt ekstraordinære omstendigheter». De sier heller ingenting om hvilke hensyn som gjør seg gjeldende ved vurderingen. En nærmere analyse av Vollen-saken kan dermed være retningsgivende.

Vollen-saken er den første saken fra Høyesterett som går nærmere inn og vurderer vilkåret om «helt ekstraordinære omstendigheter». Høyesterett foretar ingen selvstendig ordlydstolkning av vilkåret, men viser i stedet til forarbeidene.¹⁸⁹ At Høyesterett ikke foretar en selvstendig ordlydstolkning er problematisk. Høyesterett får på denne fremgangsmåten ikke frem hvilken terskel som skal legges til grunn ved spørsmålet om vilkåret er oppfylt. De sier heller ingenting nærmere om hvilke omstendigheter eller momenter som kan være relevante ved vurderingen. Ved en fremtidig sak burde Høyesterett foreta en selvstendig ordlydstolkning der de presiserer hvilke omstendigheter som kan anses som ekstraordinære.

Selv om Høyesterett ikke foretar en ordlydstolkning, kommer de med en viktig presisering etter at de har vist til forarbeidene. Her uttales det at, «(s)pørsmålet er om vilkårene for forvaring likevel er oppfylt når det også ses hen til hva som er barnets beste».¹⁹⁰

Problemstillingen er altså om det foreligger så spesielle omstendigheter at disse omstendighetene får avgjørende vekt, på bekostning av hensynet til barnets beste. Det er altså ved drøftelsen av dette vilkåret at hensynet til barnets beste har størst gjennomslagskraft. Som drøftet under punkt 3 er hensynet til barnets beste et meget tungtveiende hensyn mot idømmelse av forvaring. Det må dermed foreligge, som ordlyden indikerer, «ekstraordinære» forhold ved saken som gjør at hensynet til samfunnsvern får avgjørende betydning.

Den vurderingen som Høyesterett foretar i Vollen-saken ligner på en forholdsmessighetsvurdering. Hensynet til forholdsmessighet er sentralt ved straffeutmålingen.¹⁹¹ Dette hensynet fremkommer også av Grunnloven § 94 første ledd andre punktum som sier at «(f)rihetsberøvelsen må være nødvendig og ikke utgjøre et

---

¹⁸⁸ l.c.

¹⁸⁹ HR-2017-290-A avsnitt 71.

¹⁹⁰ *ibid.* avsnitt 73.

¹⁹¹ Gröning, Husabø og Jacobsen s. 689.

uforholdsmessig inngrep.» Forholdsmessighetshensynet går blant annet ut på at det skal være proporsjonalitet mellom straffen som idømmes og den kriminelle handlingens straffverdighet.¹⁹² Ved forvaring av barn må det også være forholdsmessighet mellom den belastningen som barnet påføres ved idømmelse av forvaring, sett opp mot den faren som barnet representerer for samfunnet.¹⁹³ Regelen om forvaring av barn er utformet på den måten at det i de fleste tilfeller vil være uforholdsmessig å idømme barn forvaring. Det er kun i de ekstraordinære sakene at hensynet til samfunnsvern er utslagsgivende, slik at forvaringsstraff kan anses som forholdsmessig. Dette samsvarer også med den forholdsmessighetsvurderingen som er blitt fremmet av barnekomiteen.¹⁹⁴

I Vollen-saken drøfter Høyesterett først hvilke omstendigheter som taler mot at vilkåret om «helt ekstraordinære omstendigheter» er oppfylt. De peker på ulike momenter i tilknytning til hensynet til barnets beste. Innledningsvis viser de til at forvaring har et sterkere innslag av behandling og rehabilitering. De legger imidlertid til grunn at dette ikke gjør seg særlig gjeldende i denne saken.¹⁹⁵ Dersom en forvaringsstraff hadde vært til jentas fordel, sammenlignet med en tidsbestemt fengselsstraff, kunne Høyesterett argumentert for at dette vil være i samsvar med hensynet til barnets beste.¹⁹⁶ Dette kunne da talt *for* at jenta skulle idømmes forvaringsstraff.

Førstvoterende går deretter nærmere inn på de momentene, som fremkommer av forarbeidene, som brukes som begrunnelse for ikke å benytte forvaring mot barn. Dette er at tidsbestemtheten av straffen er svært uheldig for et barn og de negative konsekvensene et farlighetsstempel har på et barn i en modningsprosess.¹⁹⁷ Dette er de samme momentene som begrunner hvorfor barn og voksne straffes ulikt.¹⁹⁸ Høyesterett argumenter her ut fra hensynet til barnets beste.

Et moment som ble fremhevet av Høyesterett var jentas alder på drapstidspunktet.¹⁹⁹

Høyesterett pekte på at en 15-åring har mindre forståelse for konsekvensene av sine handlinger og dårligere impuls kontroll, samtidig som at de har større mulighet for modning

---

¹⁹² Ståle Eskeland 2015 s. 428.

¹⁹³ Moe (masteroppgave) s. 16.

¹⁹⁴ Se punkt 3.3.3.

¹⁹⁵ HR-2017-290-A avsnitt 74.

¹⁹⁶ Se nærmere under punkt 3.3.3 om gjeldende rett på dette området og mine innvendinger mot dette.

¹⁹⁷ *ibid.* avsnitt 75.

¹⁹⁸ Se punkt 2.2.

¹⁹⁹ *ibid.* avsnitt 76.

og endring.²⁰⁰ Som vi kan se er Høyesteretts argumentasjon todelt. Første del av Høyesteretts argumentasjon omhandler jentas begrensede skylddevne. Den andre delen av Høyesteretts argumentasjon gjelder barns potensial for modning og endring. Begge disse momentene samsvarer også med begrunnelsene for hvorfor barn og voksne straffes ulikt.²⁰¹ Disse momentene knytter Høyesterett opp mot jentas svært unge alder og at hun var så vidt over den kriminelle lavalderen på handlingstidspunktet.²⁰² Jentas alder var dermed et meget tungt argument mot idømmelse av forvaring.²⁰³ Dette indikerer at jo nærmere lovbrøyteren er den kriminelle lavalderen på handlingstidspunktet, jo mer tungtveiende er aldersmomentet. Det skal dermed mer til for at vilkåret «ekstraordinære omstendigheter» skal anses som oppfylt.

Gjennomgangen av Vollen-saken viser hvilke sider av hensynet til barnets beste som talte mot idømmelse av forvaring i denne saken. Høyesterett argumenterer på både generelt grunnlag og ut fra omstendigheter i den konkrete saken. At Høyesterett argumenterer på generelt grunnlag mener jeg at flere deler av argumentasjonen samsvarer med hvorfor barn og voksne straffes ulikt og hvorfor forvaring ikke bør idømmes barn. Dette er argumenter som gjelder barn generelt. Det er bra at Høyesterett presiserer dette da dette viser at behandling av barnet og barnets behov står sentralt ved valg av straffereaksjon.

Høyesterett argumenter også ut fra spesifikke omstendigheter som gjør seg gjeldende i denne saken. De peker blant annet på at forvaring i utgangspunktet har sterkere innslag av behandling og rehabilitering enn vanlig fengsel, men det vil ikke være en særlig forskjell i soningsforholdene for jenta i denne saken. Høyesterett får også frem jentas svært unge alder, noe de tillegger tung vekt. Til slutt viser Høyesterett til at jenta ikke har fått en korreksjon som ligger i en tidligere sonet straff.²⁰⁴ At Høyesterett argumenter ut fra hensynet til barnets beste i den konkrete saken samsvarer med hvordan hensynet til barnets beste skal forstås. Hensynet til barnets beste gjelder både generelt og spesifikt for det pårørte barnet. Høyesteretts rettsanvendelse er dermed på lang vei i overenstemmelsen med dette hensynet.

Selv om Høyesterett argumenter godt ut fra hensynet til barnets beste, savner jeg at de enda tydeligere tar tak i usikkerheten ved å vurdere gjentakelsesfaren ved jenta. Dette er et moment

---

²⁰⁰ *ibid.* avsnitt 77.

²⁰¹ Se punkt 2.2.

²⁰² *ibid.* avsnitt 76-77.

²⁰³ l.c.

²⁰⁴ *ibid.* s. 79.

som burde vært problematisert ytterligere.²⁰⁵ I tillegg burde Høyesterett uttalt seg nærmere om hvilke tyngde hensynet til barnets beste talte mot idømmelse av forvaring i denne saken. Høyesterett går gjennom de ulike momentene og uttaler deretter at: «(d)et er altså flere forhold som taler for at A bør dømmes til en tidsbestemt straff, og da særlig hennes alder på gjerningstidspunktet.»²⁰⁶ Høyesterett kunne her sagt noe nærmere om vekten av momentene og tydeligere fått frem at det er særlig hensynet til barnets beste som taler mot idømmelse av forvaring.

Etter at Høyesterett har vurdert hensynet til barnets beste går de over på en vurdering av om det foreligger «ekstraordinære omstendigheter». Som pekt på over uttaler Høyesterett seg ikke om hvilke omstendigheter som kan utgjøre «ekstraordinære omstendigheter». Ingun Fornes argumenterer for i sin doktoravhandling at relevante momenter er blant annet omstendigheter ved det begåtte lovbruddet, omstendigheter som har betydning for farevurderingen og hensynet til samfunnsvern.²⁰⁷ Dersom man ser på subsumsjonen til Høyesterett i Vollen-saken, er de momentene som Fornes fremhever, i samsvar med Høyesteretts rettsanvendelse.²⁰⁸

I tilknytning til omstendigheter ved det begåtte lovbruddet viser Høyesterett til «(d)et overlagte drapet».²⁰⁹ Drapet som jenta ble dømt for var en svært alvorlig handling ettersom det ble beskrevet som et drap under særdeles skjerpene omstendigheter.²¹⁰ Jenta hadde planlagt drapet godt, og hun viste en stor gjennomføringsevne- og vilje.²¹¹ I tillegg pekte retten på at hun ikke hadde noe personlig motiv mot avdøde. Drapet rammet avdøde tilfeldigvis.²¹²

Ingun Fornes argumenterer i sin doktoravhandling for at det kun er drapshandlinger som vil nå opp til terskelen i § 40 første ledd siste punktum.²¹³ Jeg er enig i argumentasjonen til Fornes. Dersom man legger til grunn at kun drap eller drapsforsøk kan legitimere forvaring av

---

²⁰⁵ Se punkt 4.3.

²⁰⁶ *ibid.* s. 80.

²⁰⁷ Fornes s. 419.

²⁰⁸ HR-2017-290-A avsnitt 80.

²⁰⁹ l.c.

²¹⁰ *ibid.* avsnitt 2-3.

²¹¹ *ibid.* avsnitt 45.

²¹² *ibid.* avsnitt 46.

²¹³ Fornes s. 422.

barn, vil dette være i samsvar med terskelen som fremkommer av ordlyden i strl. § 40 første ledd siste punktum og forarbeidene.

En slik tolkning vil også være i overensstemmelse med den rettsutviklingen som har tatt plass de siste ti årene. Det er behandling av barnet og barnets behov som står i sentrum ved straffeutmålingen og valg av straffereaksjon. Dette har medført at domstolene er mer tilbakeholdne med å idømme barn fengselsstraff. Barnet må dermed ha begått svært alvorlige handlinger for at idømmelse av forvaring kan legitimeres. At barn kun kan idømmes forvaring der barnet har begått drapshandlinger vil samsvare med denne rettsutviklingen ettersom drap er en av de mest alvorlige forbrytelsene.

I tillegg vil en slik tolkning være i samsvar med den forholdsmessighetsvurderingen som bestemmelsen legger opp til. Ut fra en forholdsmessighetsvurdering skal det svært mye til for at forvaring av barn kan legitimeres. Forvaring av barn vil i nesten alle saker anses som uforholdsmessig. Dermed er det kun de mest alvorlige handlingene, drapshandlinger, som kan oppfylle forholdsmessighetskravet.

På bakgrunn av dette mener jeg at det kun er forsettlig drap og drapsforsøk som kan legitimere forvaring av barn. Men det må understrekes at drap eller drapsforsøk i seg selv ikke nødvendigvis er tilstrekkelig for at terskelen for «ekstraordinære omstendigheter» er oppfylt.²¹⁴ Det må foreligge spesielle omstendigheter ved drapet som gjør det «ekstraordinært». De momentene som Høyesterett fremhever i Vollen-saken er eksempler på omstendigheter som gjorde drapet «ekstraordinært».

Høyesterett viser videre til antallet alvorlige handlinger som jenta har begått før og etter drapet, sammenholdt med hennes meget alvorlige psykiske tilstand og spesielle motivasjon for sin voldelige atferd.²¹⁵ Disse momentene viser at graden av gjentakelsesfare er av stor betydning av om det foreligger «ekstraordinære omstendigheter». Høyesterett uttaler blant annet at jentas gjennomføringsevne, planlegging av drapet og spesielle motiv taler for en gjentakelsesfare.²¹⁶ Det som særlig skiller Vollen-saken fra andre drapssaker var jentas motiv.²¹⁷ Hun hadde et motiv som gikk ut på å drepe et menneske, ikke et motiv som var rettet personlig mot nattevakten. Også jentas atferd og sosiale og personlige funksjonsevne

---

²¹⁴ *ibid.* 420-421.

²¹⁵ HR-2017-290-A avsnitt 80.

²¹⁶ *ibid.* avsnitt 47.

²¹⁷ Fornes s. 425.

talte for gjentakelsesfare.²¹⁸ Videre viste Høyesterett til jentas kriminelle historikk, og særlig til to situasjoner. Den første situasjonen gikk ut på at jenta forsøkte å tenne på sengen til faren og samboeren, mens de sov i sengen. Ved den andre situasjonen angrep hun ansatte og politifolk med en machete.²¹⁹ Samlet sett virker det som Høyesterett legger til grunn at gjentakelsesfaren for nye alvorlige handlinger var svært stor i Vollen-saken.²²⁰ At det kreves en gjentakelsesfare som er større en kravet som fremgår av § 40 andre ledd er også naturlig, ettersom vilkåret krevet «ekstraordinære omstendigheter».

Dette momentet og momentet om omstendigheter ved lovbruterens begåtte lovbrudd har en nær tilknytning. Dersom det er tale om et drap som ikke kan anses som «ekstraordinært», kan en svært stor gjentakelsesfare i noen tilfeller veie opp for dette momentet.²²¹ Motsatt, dersom det foreligger en nærliggende gjentakelsesfare som ikke når opp til terskelen i § 40 første ledd siste punktum, så kan en svært alvorlig drapshandling medføre at det likevel er grunnlag til å idømme forvaring. Fornes nevner som eksempel skolemassakre eller skoleskytinger.²²²

Høyesterett viser til slutt i sin konklusjon at «hensynet til samfunnsvern er så tungtveiende» at de kunne idømme jenta forvaring.²²³ I hvor stor grad hensynet til samfunnsvern gjør seg gjeldende i saken er dermed et relevant moment ved vurderingen. Hvilke omstendigheter som er ekstraordinære i saken vil også ha betydning om hensynet til samfunnsvern er utslagsgivende eller om tidsbestemt fengselsstraff er tilstrekkelig. Dersom det er omstendigheter ved det begåtte lovbruddet som legitimerer forvaring, har retten større grunnlag til å komme til at tidsbestemt fengselsstraff er tilstrekkelig.²²⁴ Motsatt vil ekstraordinære omstendigheter ved gjentakelsesfaren gi retten mindre spillerom, slik at det er mer sannsynlig at hensynet til samfunnet trumfer i en slik sak.²²⁵

---

²¹⁸ HR-2017-290-A avsnitt 53-65.

²¹⁹ *ibid.* avsnitt 50.

²²⁰ Fornes s. 429.

²²¹ *ibid.* s. 421.

²²² *ibid.* s. 422.

²²³ HR-2017-290-A avsnitt 80.

²²⁴ Fornes s. 430.

²²⁵ *l.c.*

5 Rettstilstanden etter Vollen-saken

Min drøftelse i denne oppgaven viser at Høyesteretts dom i Vollen-saken strider med rettsutviklingen som har tatt plass de siste ti årene. Denne rettsutviklingen har omhandlet et økt fokus på hensynet til barnets beste og behandling av barn som er i konflikt med loven. Dette har medført at domstolene har blitt mer tilbakeholdne med å idømme barn frihetsstraff der de har begått kriminelle handlinger. I Vollen-saken ble et barn idømt forvaring for første gang i norsk rett. Det er dermed interessant å drøfte hvordan Vollen-saken har påvirket denne rettsutviklingen. Spørsmålet er om strafferettspleien fortsatt har et hovedfokus på behandling av barn i konflikt med loven, eller om Vollen-saken har medført en endring på dette perspektivet.

Først kan det pekes på at det har blitt avsagt to saker etter Vollen-saken som blant annet gjaldt spørsmål om forvaring av barn.²²⁶ I begge disse sakene kom retten frem til at vilkårene for forvaring ikke var oppfylt. At retten har ved to ulike saksforhold etter Vollen-saken kommet til at vilkårene for forvaring ikke er oppfylt indikerer at Vollen-saken ikke har endret på strafferettspleiens fokus på behandling av barn i konflikt med loven.

Høyesterett har styrket betydningen av hensynet til barnets beste ved at de har inkorporert dette hensynet ved vurderingen av om «ekstraordinære omstendigheter» taler for idømmelse av forvaring. Dette samsvarer med den rettsutviklingen som har tatt plass i rettspraksis de siste ti årene, der barnekonvensjonen og hensynet til barnets beste har fått større gjennomslagskraft.²²⁷ Høyesteretts rettsanvendelse i Vollen-saken samsvarer dermed med rettsutviklingen som har tatt plass. Dette tyder på at Vollen-saken har *styrket* strafferettspleiens fokus på behandling av barn i konflikt med loven.

Tingretten i TKISA-2017-90977 og lagmannsretten i LA-2017-112563 la til grunn at saksforholdene i disse sakene skilte seg vesentlig fra saksforholdet i Vollen-saken. Dette viser at domstolene i disse sakene anså saksforholdet i Vollen-saken som så ekstraordinært, at det ikke kunne sammenlignes med de andre saksforholdene.

Vollen-saken er en veldig spesiell sak med flere ekstraordinære omstendigheter. Da vilkåret om «ekstraordinære omstendigheter» ble innført, ønsket ikke regjeringen å stenge adgangen

---

²²⁶ TKISA-2017-90977 og LA-2017-112563.

²²⁷ Se blant annet Rt. 2010 s. 1313.

til å idømme barn forvaring. Dette ble begrunnet med at «det unntaksvis kan oppstå helt ekstraordinære tilfeller hvor forvaring vil være riktig reaksjon.»²²⁸ Etter en grundig analyse av Vollen-saken er det mye som tyder på at denne saken er et eksempel på en sak som regjeringen ønsket å fange opp ved å videreføre adgangen til å idømme barn forvaring. Dette innebærer at Vollen-saken ikke strider med rettsutviklingen som har tatt plass, men i stedet må den tolkes som et spesielt unntakstilfelle der forvaring var riktig reaksjon. Vollen-saken har dermed ikke endret rettsutviklingen i noe særlig grad ved at den har åpnet domstolenes adgang til å idømme barn forvaring. Det vil si at behandling av barnet og hensynet til barnets beste fortsatt står fortsatt sterkt ved straffeutmålingen og valg av straffereaksjon.

I stedet for mener jeg at Vollen-saken i større grad har *avklart rettstilstanden*. Det var før denne saken mye diskusjon rundt domstolenes adgang til å idømme barn forvaring, og i hvilke tilfeller kan en slik straffereaksjon legitimeres. Vollen-saken har avklart dette ved at den har gitt retningslinjer for hvordan retten skal vurdere vilkåret «ekstraordinære omstendigheter». Saken har også fastslått at forvaring av barn ikke strider med barnekonvensjonen.²²⁹ I tillegg står den som et eksempel på en sak der idømmelse av lovens mest inngripende og belastende straffereaksjon var forholdsmessig, til tross for at lovbrysteren var en 15 år gammel jente.

---

²²⁸ Prop. 135 L (2010-2011) kap. 9.7.4.

²²⁹ HR-2017-290-A avsnitt 72.

Kilder

Lover:

1687 – Kong Christian Den Femtis Norske Lov, 15. april 1687

1814 – Kongeriket Norges Grunnlov, 17. mai 1814

1842 – Lov angaaende Forbrydelser (opphevet), 20. august 1842

1902 – Almindelig borgerlig Straffelov (opphevet), 22. mai 1902 nr. 10

1981 – Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven), 22. mai 1981 nr. 25

1999 – Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), 21. mai 1999 nr. 30

1999 – Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven), 2. juli 1999 nr. 62

2005 – Lov om straff (straffeloven), 20. mai 2005 nr. 28

2010 – Lov om vergemål, 26. mars 2010 nr. 9

Konvensjoner:

Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (EMK)

FNs konvensjon 20. november 1989 om barnets rettigheter (barnekonvensjonen)

Forarbeider:

Utredninger:

NOU 1990: 5 – Strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner
Straffelovkommisjonens delutredning IV

NOU 2002: 4 – Ny Straffelov Straffelovkommisjonens delutredning VII

NOU 2008: 15 - Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll

Proposisjoner:

Ot.prp. nr. 87 (1993-1994) – Om lov om endringer i straffeloven m.v. (strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner)

Ot.prp. nr. 46 (2000-2001) – Om lov om endringer i straffeloven og i enkelte andre lover (endring og ikraftsetting av strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner samt endringer i straffeloven §§ 238 og 239)

Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) – Om lov om straff (straffeloven)

Prop. 135 L (2010-2011) – Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffgjennomføringsloven, konfliktrådsloven m. fl. (barn og straff)

Annet:

Beretning om beskaffenheden av Norges Strafanstalter og Fangepleie samt Betænkning og Indstilling om en Reform i begge, efter fremmede Staters Mønster

Dokument 16 (2011-2012) – Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettighetene i Grunnloven

Rettspraksis:

Fra Høyesterett:

Rt. 2002 s. 1677

Rt. 2004 s. 804

Rt. 2005 s. 149

Rt. 2005 s. 301

Rt. 2007 s. 183

Rt. 2007 s. 187

Rt. 2007 s. 791

Rt. 2007 s. 1065

Rt. 2010 s. 1313

Rt. 2011 s. 206

Rt. 2013 s. 67

Rt. 2014 s. 495

Rt. 2014 s. 734

Rt. 2015 s. 93 (Maria-saken)

HR-2017-290-A (Vollen-saken)

Fra lagmannsrettene:

RG 2007 s. 544

LA-2017-112563 (Dobbeltdrapet i Kristiansand)

Fra tingrettene:

TKISA-2017-78612

TKISA-2017-90977

FNs barnekomite:

Generelle kommentarer:

General Comment No. 10 (2007) *Children's rights in Juvenile Justice*

General Comment No. 14 (2013) *The rights of the Child to have his or her best interests taken as a primary consideration*

Litteratur:

Bøker:

Andenæs, Johs, *Straffen som problem* (Halden 1996)

Eskeland, Ståle, *Fangerett: En studie av rettsikkerhet ved fullbyrdelse av fengselsstraff*, 2. utgave (Oslo 1989)

Eskeland, Ståle, *Strafferett*, 4. utgave (Oslo 2015)

Grisso, Thomas, Robert G. Schwartz (red.), *Youth on trial: A developmental perspective on Juvenile Justice* (Chicago/London 2000)

Grønning, Linda, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff: En systematisk fremstilling av norsk strafferett* (Bergen 2016)

Høstmølingen, Njål, *Internasjonale menneskerettigheter*, 2. utgave (Oslo 2012)

Høstmølingen, Njål, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.), *Barnekonvensjonen – Barns rettigheter i Norge*, 3. utgave (Oslo 2016)

Rosenqvist, Randi, Kirsten Rasmussen, *Rettspsykiatri i praksis*, 2. utgave (Oslo 2004)

Storvik, Birgitte Langset, *Forvaringsstraff* (Oslo 2013)

Artikler:

Chein, Jason, m. fl., «Peers increase adolescent risk taking by enhancing activity in the brain's reward circuitry» i *Developmental Science*, 2011, nr. 14 (2) s. F1-F10

Crone, Eveline A., Ronald E. Dahl, «Understanding adolescence as a period of social-affective engagement and goal flexibility» i *Nature Reviews Neuroscience*, 2012, nr. 13 (9) s. 636-650

Steinberg, Laurence, «Adolescent Development and Juvenile Justice» i *Annual Review of Clinical Psychology*, 2009a, nr. 5 s. 459-485

Steinberg, Laurence, Elizabeth S. Scott, «Less Guilty by Reason of Adolescence. Developmental Immaturity, Diminished Responsibility and the Juvenile Death Penalty» i *American Psychologist*, 2003, nr. 58 (12) s. 1009-1018

Andre kilder:

Doktoravhandlinger:

Fornes, Ingun, «Straff av barn – Frihetsstraffene og alternativene», avhandling for graden philosophiae doctor, Universitetet i Bergen 2018

Masteroppgaver:

Moe, Kjersti Brandtsegg, «Forvaring – til samfunnets eller barnets beste? En redegjørelse for og vurdering av adgangen til å idømme barn forvaringsstraff», Universitetet i Tromsø vår 2016. <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/9892/thesis.pdf?sequence=2>

«Forvaring som straffereaksjon for mindreårige – En kritisk vurdering av adgangen til å idømme mindreårige forvaring etter straffeloven § 40 sett i lys av Norges internasjonale forpliktelser etter barnekonvensjonen», Universitetet i Oslo høst 2017.

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/60496/531.pdf?sequence=1&isAllowed=y>